

SZAKDOLGOZAT

Hallgató neve

Mag Anna Lília

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Neveléstudományi Intézet

Óvodapedagógus alapképzési szak

A meseillusztrációk változása a gyermekkönyvekben

Belső konzulens:

Farkas Beáta
művésztanár

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:**

Neveléstudományi Intézet,
Anyanyelvi és Gyermek kultúra
Tanszék

Készítette:

Mag Anna Lília

Kaposvár

2024

Tartalomjegyzék

1.Bevezetés	1
2. Szakirodalmi áttekintés	4
2.1 Az illusztráció szerepe a gyermekirodalmi művekben	4
2.2 Az illusztrációk múltja és a meseillusztrációk kezdete	6
2.4 A meseillusztrációk a kortárs művekben.....	8
2.4 Felválthatja az MI az embert?.....	11
3.Alkalmazott módszerek.....	15
4.Eredmények és értékelésük.....	17
5.Következtetések és javaslatok.....	26
6.Összefoglalás.....	28
7.Irodalomjegyzék.....	31
8.Mellékletek.....	34
9.Ábrajegyzék.....	43
Nyilatkozatok.....	44

1. Bevezetés:

Óvodapedagógusként, rendkívül fontosnak tartom a gyermeki képzelet fejlődését, illetve a mesék szerepét. Érdeklődési köröm okán, határozott elképzeléseim voltak, milyen témában szeretném írni a szakdolgozatomat. A mese szerepe a családokban nagyon lényeges, aminek fő eszköze a mesekönyv és azok illusztrációi, amik folyamatosan változnak és hatással vannak a gyermekek képzeletének fejlődésére. A mai világban, a kimagasló technika lehetővé teszi számunkra, hogy a fentebb említett illusztrációk elkészítése minél egyszerűbb legyen. Napjainkban tehát, sok eszköz, program, alkalmazás segíti az illusztrátorok munkáját, és ezek folyamatosan fejlődnek, újulnak. Régen ilyen lehetőségekkel nem tudtak élni a szakmabeliek, nekik más módszereik voltak. Szakdolgozatom címe „A meseillusztrációk változása a gyermekkönyvekben”, így kutatásom során főleg a múlt, jelen, illetve a jövő összehasonlításának irányába térnék ki. Vizsgálni fogom, milyenek voltak a régi mesekönyvekben a rajzok, milyen technikával készültek, hogyan is kezdődött az illusztrációk története. Elemzem milyenek a kortárs művek és, hogy mik várhatóak a jövőben a mesterséges intelligencia által. Az évek során folyamatosan változtak az illusztrációk, mint formákban, színekben, minőségben. Mint leendő óvodapedagógus, fontosnak tartom ezt a témát, mivel a fokozatosan modernizált és kimagaslóan digitalizált világunkban nagyon lényeges milyen minőségű könyveket vagy meséket látnak a gyermekek, mert ezek nagyban hozzájárulnak a pozitív irányú fejlődésükhöz. Míg a régi világban, a kézzel rajzolt mesekönyvek készítése, hónapokig, akár évekig tartott, a mai illusztrátorok a számítógépek segítségével kevesebb idő alatt hajtják végre ezt a folyamatot. Igen, de mi a helyzet az MI¹ által készített képekkel? Az előbbieken említett módszerekhez képest a mesterséges intelligencia pár perc alatt elkészít, akár több formátumot is. Ehhez a módszerhez az embernek csak be kell írni pár kulcsszót az adott meséből esetleg egy stílust megadni, és a technika már el is készíti nekünk a generált képet. Különbözőbb emberi kreativitásra, képzeletre, megvalósításra már nincs is szükség. Ez a legegyszerűbb módja a képgenerálásnak, ezt lehet bővíteni és bonyolítani, de erre majd a későbbiekben fogok kitérni. Ilyen irányba halad a jövő, az MI használatával sok esetben már nem is lesz szükség az emberi munkálatokra. Vajon pozitív iránynak bizonyul-e, hogy a mesekönyvekbe készülő illusztrációkat gépek készítsék el. A könyvkiadóknak ez a folyamat például sokkal költséghatékonyabb módszernek bizonyul. A technika használata erre a célra kisebb kiadást jelent, mintha egy illusztrátort bíznának meg

¹ MI: mesterséges intelligencia

ezzel a feladattal. A profit növelése és a többletbevétel sajnos a minőség rovására mehet. Ez mellett még „egy olyan ellentmondásos folyamatnak vagyunk a szemtanúi, hogy a nyomda-technikai eszközök tökéletesedésével arányosan hanyatlik a mesekönyvek esztétikai színvonala és irodalmi értéke.” (Bálint 2002: 99). Azonos a véleményem Bálint Péter szavaival, mivel egyre többször érzem én is úgy, hogy a kortárs gyermekirodalmi művekben hanyatlik az illusztrációk képi minősége, így sok könyvet nem is ajánlanék a szülőknek, sem a gyerekeknek. Így ez a téma nagyon érdekes az óvodapedagógusok számára, fontos tudni milyen illusztrációk vannak, így megválogathatjuk az óvodába mely könyvek preferáltabbak és melyek nem. Óvodapedagógia szemszögből a gyerekek képzeletvilágát befolyásolja a mesekönyvek illusztrációja, illetve az egyre inkább elterjedő képes könyvek, amik háttérbe szorítják a szövegtartalmat. Az illusztrátorok, grafikusok munkái mögött az emberi tényező áll, tehát a gondolat, az összefüggések, érzelmek ábrázolása, és a képzelet, amíg a mesterséges intelligencia által előállított grafikából mindez hiányzik. A digitális világunkban az MI már egyre jobban jelen van, ezáltal leegyszerűsít bizonyos munkafolyamatokat, ami a jövőben feltételezhetően (amire már most is vannak példák) helyettesíti az embert. Ez gazdasági szempontból is, lásd könyvkiadás bekerülési költségek csökkentése, azáltal, hogy a mesterséges intelligencia fogja generálni az illusztrációt, nem kell fizetni embert, grafikust. Hozzá kell szoknunk, hogy a mai modern mesék, a fejlett technológia és az előrehaladott világ miatt mindig változni fognak, hol jó, hol rossz irányba, ezért kell alkalmazkodnunk és beleásni magunkat a témába, hogy a gyerekeknek mindig a megfelelő minőséget tudjuk adni a fejlődésükhöz. Óvodapedagógus szemszögből, egyensúlyt kell teremtenünk a régi stílusú könyvek és a kortárs művek elosztásában, mivel sok újonnan kiadott gyermekirodalmi mű grafikája nagyon elrugaszkodott a valóságtól, inkább rajzfilmes animáció hatása van, mint mesekönyvben szereplő kép. A kutatási anyagomat az előbbi mondatom fényében állítottam össze, ami szakirodalmi anyagok feldolgozása, kérdőíves kutatás szülők bevonásával, illetve a 4-6 éves korosztály, illusztrációk bemutatásán alapuló összehasonlítás, és erre épített reakcióvizsgálat. Felmértem, hogy a szülők, hogyan vélekednek a mesekönyvek illusztrációiról, illetve az illusztrációk változásának a hatásairól.

Erre irányuló kutatási kérdéseim a következők:

- Milyen minőségben és mennyiségben vannak jelen a mesekönyvek a kutatásban résztvevő családok mindennapjaiban?
- A mesekönyvek kiválasztásánál mik a legbefolyásolóbb tényezők? Bevonják-e a szülők a gyermeküket a könyvek kiválasztásának folyamatába?

- Egy gyermekeknek szóló mesekönyv kiválasztásánál mennyire tartja fontosnak a szülő a könyvekben megjelenő illusztrációkat, a képi világ hangulatát? Szülői szemmel milyenek a jó meseillusztrációk?
- Mely illusztrációs stílus (régi 1890-es évek, kortárs, MI) a legnépszerűbb a szülők körében és az óvodás korú gyermekek körében? Mi lehet ennek az oka?

A felmérés irányutatása, hogy a szülőknek, a régi, a kortárs vagy a mesterséges intelligencia által illusztrált képek a szimpatikusabbak. A kutatást a Jancsi és Juliska közismert mesén keresztül végeztem, összehasonlítottam a régebbi klasszikus stílusban készült (1890) kézi grafikát, kortárs illusztrátor által készült grafikát, és a mesterséges intelligencia által készített illusztrációt. A kutatásom eredményét és részletesebb információkat róla, az erről szóló fejezetben fejtem ki aprólékosan.

Összességében tehát dolgozatomban a meseillusztrációk fejlődését fogom vizsgálni és ennek velejáróit áttekinteni. Átláthatom mit gondolnak a mai szülők a témáról és, hogy vélekednek róla, a kérdőívemben adott válaszaik és döntéseik elemzésével. Számomra legérdekesebb része a munkámnak az MI használata és az elmélkedés, kutatás, hogy jól járunk e, azzal, ha ezt a témakört is a robotikára bízuk a jövőben. Mivel a mesterséges intelligencia használata egészen új keletű és egyre felkapottabb téma, ezért gondolom izgalmas anyagnak.

2. Szakirodalmi áttekintés:

2.1 Az illusztráció szerepe a gyermekirodalmi művekben

Tanulmányaim során sokszor elhangzott az oktatóimtól, hogy milyen a jó mese anyag az óvodába, milyen a jó dalanyag, hogyan kell ezeket kiválasztani, most én a jó illusztrációknak néztem részletesen utána. Az 'illusztráció' szó láttán, vagy hallatán úgy vélem mindenkinek jön egy gondolat, amivel meg tudná magyarázni ezt a sokoldalú fogalmat. A saját fogalomtáramban ez a szó, a szövegeket, írott műveket kiegészítő, vagy éppen ábrázoló képi anyagot jelenti. Minden jelentés magyarázat, forrás, tanulmány egyetért, abban, hogy a tartalom és a mellette lévő kép kapcsolatban kell, hogy álljon.

Az illusztrációk tehát szoros viszonyban állnak a hozzájuk tartozó szöveggel, mivel feladatuk, hogy a kép segítségével megérthessük a mese tartalmát. Egész pontosan, azt a szöveget, amihez az illusztrációk, csak kiegészítők. Ebben az előbbiben felvetett kétirányú viszonyban jelenik meg az illusztrációelméletek fő problematikája (Hessky, 2015). Kibédi Varga Áron (1998) így vélekedik a szöveg és az illusztráció viszonyáról: „először van a szöveg, és utána jön az illusztráció. Az illusztráció a szöveget „vizualizálja”, ülteti át a képek világába. Az illusztráció pontos ellentéte az ekphraszisz és a „Bildgedicht”, azaz azok a szövegműfajok, amelyek a képet „fordítják le” szövegre. Mindkét esetben függő viszony áll fenn a két médium között: az első esetben a kép függ a szövegtől, a második esetben a szöveg a képtől. Ennek a függő viszonynak vannak bizonyos következményei: ez az illusztrációnál azt jelenti, hogy a szöveget ki lehet adni a kísérő képek nélkül, a képek tartalma viszont érthetetlen...” (Kibédi, 1998: 207). A kép és a szöveg viszonya, tehát sok esetben interaktív.

Az illusztrátoroknak, az előbbieken feltüntetett kapcsolat fényében kell munkájukat kivitelezni. Ezeknek a képi anyagoknak az elkészítéséhez szükség van a megfelelő tudás háttérre, hogy az ehhez tartozó kritériumoknak helytálló eredményt állíthassanak elő a szakmabeliek. Az illusztrátoroknak ezért meg kell tanulni mik azok az elemek, színek, formák, amik a gyermeki irodalmakhoz illenek, szükségesek. Az is lényeges, hogy a készített rajzokkal nem a mesét kell lerajzolva elmesélni, hanem az adott jelenet érzelmi, hangulati pillanatát, töltetét kell közölni. Talán ez a legfontosabb az illusztrációkban, a háttérben megbújó emberi, érzelmi gondolat. Nyilván a túl elvont felfogású kivitelezések sem előnyösek, szerintem a kortárs művészek negatívuma, hogy túlságosan elrugaszkodnak a valóságtól és nem húznak határt képzeleteiknek. Fontos, hogy az illusztráció összefüggésben legyen a szövegi tartalommal, sokszor a művész a saját apró észrevételeit, szimbólumait is beleviheti az alkotásba. A gyermek ezeket a

szimbólumokat fordítja le a saját elképzelt világába, ez segíti, ahhoz, hogy megjegyezze a mesét. Egy online művészeti portálon nagyon jó megfogalmazást találtam, miszerint, az illusztrátor a kép és a szöveg kombinálásával egy mitikus teret teremt, amely a gyermek képzeletének társává válik, és segít neki, hogy a kép és a szöveg által nyújtott kalandot szabadon élje át. (Prae.hu, 2013) Minden mesénél lényeges milyen rajz, illusztrált elem tartozik hozzá. Az óvodás gyermekek esetében még hangsúlyosabb ez a témakör. Egyrészt, azért mert az olvasni még nem tudó gyermekek ebben az időszakban (2-6 év) inkább még csak a képi anyaggal értik meg a mesét, így könnyebb nekik feldolgozni a történeteket. Varga Emőke (2011) a Kockásfülű nyúl meséjéről bemutatott példája, (miszerint a megkérdezett óvodás kislány csak a konkrét képpel tudta beazonosítani a képet), nagyon szépen szemlélteti és bizonyítja azt, hogy a mesékben megjelenő kép a gyermekek számára alapvető információkat hordozó eszköz. Tehát a kép felülmúlhatja a szavak kiejtését, hangzását és sokkal jobban gátolhatja a kognitív folyamatokat, mint a már olvasni képes felnőtteknél (Varga, 2011). Moholy-Nagy László (1979) szavai is alátámasztják, milyen kiemelkedő szerepe van a látott képnek és magának a látásnak, mint érzékelő funkciónak: „A látás és az érzés az emberiség ősi tapasztalatai közé tartozik. A még tanulatlan gyermeknél az egész világképet az optikai benyomás és az érzékelt, tapogatott tárgyhoz való viszony határozza meg. „(Moholy,1979: 127). Mikor a csoportnak vagy gyerekeknek mesélünk, ezért is fontos, hogy közben mutassuk is be valamivel, azt, amiről a történet szól, bábokkal, leporellóval, stb, így a hangunk és az ezzel párhuzamosan látott bemutatás még erősebb esztétikai alapélményt nyújt számukra. Közös meséléskor, tehát mikor úgy mesélünk a gyermeknek, hogy ő is látja a könyvet, az illusztráció megjegyzést segítő funkciót tölt be, a felolvasásban megszólaló hanggal. „Az illusztráció a vezetett olvasás képi oldala, az illusztráció a fikcióképzést és az imaginációt segíti.” (Hermann, 2019: 143.). Másrészt, ebben a korban a gyerekek mindent próbálnak másolni, megjegyezni, ezért sem mindegy milyen minőségben látják a mesékhez tartozó illusztrációkat, milyen módon fogadják be ezáltal az adott szöveget. Éppen ezért nem mindegy milyen alapélményt nyújtunk a gyerekeknek a mesékről. A kész illusztrációk negatívuma talán az, hogy nagy befolyása van a képzeletre. A jó illusztráció bemutatja a szöveget, de mégis hagy egy kis fantázia kaput a befogadónak. A gyermekeknek mint befogadóknak maximálisan úgy segíthetünk, hogy a mesét komplex módon mutatjuk be, hogy hallják, lássák és ezáltal megértsék azt. Azonban sajnos egyre nehezebb lekötni a gyermekek figyelmét mesélés közben. Rengeteg óvodapedagógus kollegától hallom, hogy mennyire nehéz a csoport figyelmét fenntartani, mivel, amint kilépnek az óvodából, folyamatos impulzusok érik őket, így sok gyereknek egy mesekönyv már unalmasnak tetszik. Napjainkban a képiesség már

a mindennapok eleme, ezt erősítik a reklámok, plakátok, média, stb. A gyermekek vizuális közlését nagyban befolyásolják a különböző életkörülményekben látott képes formátumok. A mai rajzfilmek, animációs mesék sokat változtak a régi még kézzel rajzolt vagy bábokkal bemutatott televíziós mesékhez képest, nem csak a megjelenésük, de a vetített alkotások tempója is felgyorsult. Mint a gyermekirodalmi művekben megjelenő rajzok is fejlődtek, úgy a mesefilmek is. Sok szülő nem gondolja végig milyen hatást gyakorol a mesék képi világa a gyerekekre. Meg kell válogatni milyen könyvet, rajzfilmet nézhetnének a gyermekek. Sajnos rengeteg szülő követi el azt a hibát, hogy egy mesekönyv helyett telefont, tabletet, egyéb okos eszközt ad a gyermekének a szabadidejükből. Az óvodás gyerekek életüknek ebben a szakaszában ismerkednek meg a vizuális tevékenységekkel, mivel ez az „újdonság” hat a képzeletükre és a kreativitásukra, nagyon szeretik végezni. Tapasztalataimból hoznék fel egy példát, a mesei elemek változására, modernizálására és a vizuális tevékenység meglepő végrehajtására. Gyakorlatom során többször belefutottam, hogy a gyerekek robotokat vagy éppen repülő kocsikat rajzoltak, esetleg egy számítógépes játékból kiemelt karaktert vetettek papírra. Varga Emőke (2012) is részletezi, hogy a népszerű gyermekkönyvek főszereplőit, amelyek az új technikai eszközökkel könnyen előállíthatók, a fogyasztók már ismerik a reklámokból, mesefilmekből, így például a „Mancs Őrjárat” kutyusai vagy a „Jégvarázs” Olafja nemcsak az animációs mesékben, hanem a könyvpiacra is első helyen végeznek. Így az említett példám ma már kicsit sem meglepő, hiszen ez a legtöbb rajzfilm vagy videó alapja.

2.2 Az illusztrációk múltja és a meseillusztrációk kezdete

Az illusztrációknak nagyon régre visszavezethető múltjuk van. Gondoljunk csak bele, hogy például már az ősemberek is készítettek történeteket elmondó, mindennapi életükből kiragadott elemeket ábrázoló barlangrajzokat. Még, ha nem is szaladok ennyire előre, művészettörténeti szempontból, elég messze kell vissza néznünk az illusztrációk kialakulásához. Gondoljunk bele régen, a mai, modern technikai eszközök nélkül, hogyan oldották meg az illusztrációk készítését az emberek. A kezdetekben még kézzel festették meg ezeket a képeket, ecsetek, vagy éppen madártollak használatával, a pergamenekbe, majd kicsivel később a kódexekbe. Az első kolostori másolóműhelyek Itáliában jöttek létre, ahol a bencés szerzetesek szigorú fegyelem mellett pirkadattól napnyugtáig íróasztaluknál másolták a Bibliát és más szent szövegeket. Így kezdődött a könyvek és a könyvmásolás időszaka. Itt még konkrétan nem illusztrálták a kódexeket, de már hangsúlyt fektettek a díszítésére.

A könyvek megírása, és ellenőrzése után, a miniator kezdte el a díszítést. A művész a könyv vagy fejezet kezdőbetűjét, díszes kivitelben, gyakran vörösre festette, ezt iniciálénak nevezzük.

Az ehhez felhasznált festék a minium volt, ebből következik a miniator elnevezés. A legtöbbször piros vagy kék színű iniciálékat, apró kis kidolgozott képecskékkel, festett díszekkel bővítették. Ez általában még a miniator munkájához tartozott. Majd mikor ez elkészült, a szövegoszlopokat különleges stílusokkal, díszítésekkel határolták körül. Törekedtek, arra, hogy kódexek minél díszesebbé váljanak, így olykor a sorok közé is készültek parányi ornamentális díszecskék. Alkuinnak, angol teológusnak, köszönhetjük, hogy a kódexek miniatúrái, amelyeknek ezelőtt csak a díszítés volt a funkciójuk, illusztráció jelleget vettek fel. Magyarországon, például Mátyás király alakított Budán, egy könyvmásoló, festő, könyvkötő műhelyt (Tevan, 1984). Így indult el az illusztrációk kora.

A legrégebbi képnyomtatási eljárás a fametszettel kivitelezett nyomtatás. A fametszeteket napjainkban is változatlanul készülnek, több száz éves őseikhez híven. Egy sima, csiszolt faállványra egy tűkörképes rajzot készítenek, ennek vonalait követve vésővel kivágják a fa felületének azon részeit, amik a papíron fehérén maradnak, így elérve dombormű hatást a papírra nyomtatásnál. Ezzel az előbbiben részletezett technikával készült az első gyermekek számára kiadott képes könyv is. A cseh Comenius kezei által kiadott *„Orbis sensualium Pictus”* (*A látható világ*) (1658) című gyermekkönyvről van szó. Ezt a művet számítjuk az első képeskönyvnek, mivel még ha más művek előzték is meg, egyik sem érhetette el ezt a címet, mert Comenius könyve rengeteg újrakiadást vagy változatot inspirált a nyugati világban egészen a 19. századig (Illustration et Illustres, francia szaklap). Comenius a könyv előszavában, nagyon szépen fogalmazta meg a műve célját. *„Adattassék a’ Gyermekek’ kezeikbe, hadd gyönyörködtessek magokat a’ Képeknek meg-nézésével kedvek szerint, hogy azokat vóltaképpen megismerhessék, még otthon-is, minekelőtte az Oskolában el-küldettetnének ...”* (Horniczky, 2003). Bár a könyv az iskolás tanulóknak készült, az író kiemeli, hogy az óvodás korú gyermekeknek is tökéletesen használható, a képek általi megismerés miatt. Mint említettem, ezt a képeskönyvet tekintjük az első gyermekirodalmi műnek, de vannak kutatók, akik nem ehhez kötik a meseillusztrációk korát. Hans-Jörg Uther (1993) például három korszakra bontja az egyetemes meseillusztráció történetében. Az első korszak: 1697–1825, Charles Perrault-tól a Grimm-testvérekig tart. A második korszak: 1830-tól kb. 1900-ig. A harmadik korszak pedig már a 20. századot jelenti. Országunk az első szakaszból szinte teljesen kimarad. Az első ténylegesen magyar illusztrált mesekönyv, a második korszakban, egészen pontosan 1836-ban, megjelenő Flóri könyve, Bezeredy Amália (1804–1837) műve. A mesekönyv sikeres volt, és rengeteg kiadást ért meg. A könyv elsősorban Amália kislányának, másodsorban a kisiskolát látogató szegény falusi gyermekeknek készült. A mű különlegessége, abban is megnyilvánul, hogy színesek a benne lévő képek. Ugyanis az 1830-as, 40-es évek előtt igazán ritkának számítottak a színes

metszetek a nyomtatott kiadványokban, nemhogy a színesek, hanem még a fekete-fehér metszetek is. A képek iránti növekvő kereslet kielégítése életképes üzleti vállalkozás volt, de jelentős pénzügyi és emberi tőkét is igényelt. A *Flóri könyve* első kiadásának címlapján látható Biedermeier portré (egy anya és ölében zongorázó gyermeke) ugyan úgy, mint a verses mesékhez vagy a játékokhoz készült színes illusztrációk kimondottan a könyvhöz készült alkotások (Bátori, 2023). Révész Emese (2020), a képző- és iparművészet akkori kutatója még úgy véli, hogy Heckenast tudatosan alkalmazta ezt a képhasználatot, hogy a 19. század első felének népszerű ismeretterjesztő kiadványait, népszerű újságjait és naptárjait megidézze. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy az első kiadás már két változatban is megjelent. A drágább, litografált és színes táblákkal ellátott kiadás mellett létezett egy olcsóbb, litográfia nélküli, de fametszetek széleskörű felhasználásával készült kiadás is.

Meglévő információk szerint az első magyarul megjelent és magyar által illusztrált népmese-gyűjteményt Erdélyi János szerkesztette. Ez a Magyar népmesék (1855) című kiadvány volt. A 20. század kezdetének mesekönyv-illusztrációi sokszínű képet mutatnak. A külföldi kiadványok képeinek recepciója mellett a hazai grafikusok is teret kaptak. Nincs pontosabb és részletesebb képünk a korszak illusztrátorairól, ennek oka, hogy az eddigi szakirodalmak elsősorban a 20. század végi grafikusokkal és a kortárművészekkel foglalkozott (Tüskés, 2014). Az illusztrációk tehát, folyamatosan fejlődtek és jelenleg is fejlődnek. Kezdetben még kézzel rajzolták és festették meg a szükséges képeket. A művészek a saját képzeletüket használva ékesítették a könyveket a szöveg melletti műveikkel. A nyomtatás kialakulásával is szükség volt az emberi kreativitásra és munkálatra, például a fametszetek készítésekor. Az illusztrátor gondosan faragta a fa dúcra az elképzelt rajzot, amit majd a papírra nyomhat. Ezek a munkálatok rengeteg időt vettek igénybe, mire minden egyes dísz, rajzot, képet megfestettek, vagy kifaragták a fametszet technikához.

2.3 A meseillusztrációk a kortárs művekben

Napjainkban az illusztrátorok munkáját már megkönnyítik a kimagaslóan fejlett apparátusok. A technika lehetővé teszi, hogy a szakmabeliek segítségül hívjanak különböző applikációkat, vagy szerkesztő programokat. Ezek segítségével, előre megadott mintákat, segédvonalakat, színskálát, stb. nyernek, amikkel lényegesebben egyszerűbb a munka. Bár, így egészen könnyű a kivitelezés, az emberi kreativitásra és gondolkodásra, ugyan úgy szükség van, mint régen. Az illusztrációk elkészítési technikáját általában az illusztrátort felkérő kiadó határozza meg.

A megbízást kiadott cég először a színvilágot választja ki a költségkereteken belül mozogva, tehát hogy fekete-fehér vagy színes képek készüljenek a könyvbe. Van, amikor a képek méretét

és a szöveggel való kapcsolatát is gyakran a kiadó határozza meg, így választják ki hogy kisebb, egész oldalas vagy akár kétoldalas képek legyenek (Tüskés, 2014). Az egyeztetett információk tudatában lát neki az illusztrátor a munkájának. A könyvillusztrációk varázslatos kapuk a valósághoz és mesékhez, a szereplőik pedig ugyanolyan intenzíven vannak jelen a gyermek valóságában, mint bármely más játéktárgy. Amíg a szöveg világa nem nyílik meg előttük, a mese elsősorban az illusztrációkon keresztül testesül meg.

A képek jelenléte nem akadályozza, hanem serkenti és gazdagítja a szövegből kibontakozó „belső kép” kialakulását. Sőt az igényes és változatos illusztrációk továbbá segítik a gyermek képi érzékének, és a vizuális művészetek iránti nyitottságának a fejlődését. Ebben az életszakaszban forr ki a gyermek kapcsolata a könyvekkel, különösen az olvasással. Az illusztrációk azonban még mindig fontos szerepet játszanak a hosszú, összefüggő történetek követésében és megértésében (Révész, 2017). A gyermekkönyv illusztrációk az elmúlt évtizedben olyan virágzásnak indultak, mint még soha, 2000 óta a teljes magyar gyermekkönyv-piacon belüli részesedése megháromszorozódott. Ez a robbanásszerű növekedés minőségi ugrást is eredményezett. Az 1970-es évek óta nem volt olyan gazdag a magyar gyermekkönyvek illusztrációja, mint az elmúlt évtizedben (Révész, 2014)

A kiadói munka egyik legnehezebb aspektusa, hogy olyan író és illusztrátor párost találjon, akik jól kiegészítik egymást és megtalálják a közös hangot. Ilyen páros például Lackfi János és Molnár Jacqueline. Varázslatosan színes kollázsai az illusztrátornak ugyan olyan gondtalan játékosággal rendeződnek mesebeli lényekké, mint, ahogyan a szerző zsonglörködik abszurdan realiztikus mesevilágában. Vagy szintén ilyen rendkívüli páros Berg Judit és Kálmán Anna (Olvasóvá nevelés, 2018, 05.12). Itt említeném meg a modern magyar gyermekköltészet megalapítóját, Weöres Sándort (1913-1989) és korának egyik legjobb grafikusát Hincz Gyulát (1904-1986). Hincz színes grafikái, akárcsak Weöres versei ösztönös és szabad játékoságot sugároznak (Révész, 2018) Az ilyen jól működő, összhangban dolgozó pároknak nagy a szerepük a készülő mesekönyvek minőségében. Sokkal értékesebb munkát adnak ki a kezükből a kiadók, ha a választott illusztrátor teljesen magáénak érzi az író által komponált történetet, és érzéseket, ötleteket vált ki belőle, így szinte egyből el tudja képzelni hozzá, milyen képre van szükség. Mégis milyennek számít a kortárs művészetben a jó illusztráció? Egy interjú során megkérdezték Békés Rozi illusztrátortól, „mik a jó illusztrációk kritériumai?”, aki azt válaszolta, hogy nincs egy adott tematika erre és Reich Károly gondolatait idézte tökéletes meghatározásnak: *„Nehéz a szintézist megtalálni, hogy el ne menjünk a naturalizmusig, de azért a valót jelezze az illusztráció. És feleljen meg a gyermek értelmi képességeinek, tárgyismeretének. Ne legyen virtuóz és túl komplikált...”* (Békés, interjú, 2018). Ez az idézet, szerintem is jól

meghatározza ezt a kérdést. Ezen felül, abban is azonos a véleményem Békés Rozival, hogy gyerekkorom kedvencei voltak Reich Károly művei. Az illusztrátor hölgy munkáit is nagy becsben tartom. A kortárs művek manapság sokszor, egyáltalán nem realisztikusok, túl élénk színekben pompáznak, aránytalanok a karakterek méretei. Békés Rozi művei viszont számomra letisztultabbak, színvilágában könyvekbe illőbbek. Herbszt László elmondása szerint vegyes technikával készítette „A csodálatos szemüveg” illusztrációit. A rajzok először kompozíciós vázlatban készültek el papírra, ceruzával, majd a tablet segítségével a fekete-fehér, rajzolt oldalpár, mérethelyesen. A színeket ez után szintén számítógéppel vitték fel. Végül a különböző vonal-és színfoltokat textúrázta, hogy egy valóságghűbb hatást érjen el (Herbszt, interjú, 2017). Herbszt művei már jóval elvontabbak, egy új stílust teremtenek. Tényleg egy képzeletbeli világot nyitnak meg, a valóság elemeit teljesen átalakítva. A művek vegyes technikával való készítését személy szerint támogatom, mert úgy gondolom így pontosabb végeredmény érhető el, és több a lehetőség a hibajavításra, vagy a változtatásra. Ma már szerintem majdnem minden illusztrátor vagy vegyes, vagy csak számítógép által készített technikával dolgozik. Az utóbbi években a gyermekkönyvek illusztrációiban két irányzat rajzolódott ki egyértelműen. Az egyik a kép fokozatos bővülése, amely meghaladja az idősebb korú befogadóknak szóló könyvekben megszokott kép és szöveg arányt. A másik, hogy a szöveget szorosan követő, leíró illusztrációk mellett egyre nagyobb teret kapnak a szimbolikus és magától értetődő képi történetek. E két jelenség úttörője a Csimota kiadó Design-könyv sorozata volt (Révész, 2014). Ám ma már a vásárlóközönséget figyelembe véve, a kiadók vagy a nosztalgia irányába, vagy a giccses kivitelizés felé hajolnak, az olyan formátumú könyvek, mint az említett Csimota vállalkozása, kereskedelmi szempontból már nem annyira sikeresek. Az elmúlt éveket vizsgálva igényes leporcelló-kiadványokat szinte kizárólag csak a reprintelt könyvek közt találunk. A piaci forgalomban ma túlnyomóak, a népi mondókákat és gyerekdalokat, illetve klasszikus gyermekverseket, igénytelen és ízlésromboló képekkel kiadó kiadványok (Varga, 2012). A hazai piacon a jelenlegi giccses képeskönyveket, csak a középkorú és idősebb generáció nosztalgiájára épülő újra nyomtatott könyvek ellensúlyozzák. Hosszú távon a kifinomult termékek iránti kereslet csökkenése a tömegtermékek újbóli növekedéséhez fog vezetni (Rácz, Manager Magazin). Varga Emőke (2012) szerint a képeskönyvek giccses stílusa, valós feladataikat elveszítik és „a gyermeki tekintet leigázását tűzi ki célul”(Varga, 2012: 109). A 60-80-as évek illusztrációi a szöveg vizuális világának építői, és soha nem a rombolói. A minőségi illusztráció megőrzi ezt a rejtett látásmódot, és új teret ad a nem illusztrált dolgok elképzelésének és megértésének. A képeknél a hangsúly az anyagi világ reprezentációjára és térbeli megjelenítésére helyeződik. Vagy éppen egy bizonyos indulat intenzitására terelik a figyelmet. (Varga, 2012).

A könyvkiadók tehát napjainkban, arra törekednek, hogy a médiához, animációs filmekhez hasonló, giccses illusztrációkat készítsenek. Ezekkel a kommersz árukkal vannak teli a könyvesboltok, amit óvodapedagógus szemmel szinte egyáltalán nem támogatok. Mivel általában, a szülők vásárolják meg a gyerekeiknek a könyveket, így ezek a 'kirívó' rajzok, majd hogyan nekik készülnek. Azt, hogy valóban, mi alapján választanak a szülők a gyermekmesék közül, majd a kutatómunkámról szóló fejezetben írok részletesen. Ezen felül a mesekönyvek, tartalmilag is változást mutatnak, amíg a klasszikus meséknél nem az illusztráció volt a túlsúlyos, hanem maga a mese története, addig a mai modern műveknél a szöveg és a tartalom háttérbe szorulnak az illusztrációkkal szemben. A kiadók a sok képpel, gazdagon illusztrált, 'színes, szagos' mesekönyveket részesítik előnyben, mert a mai felgyorsult világban a szülőknek már nem az számít, hogy a gyermekének vett mesét felolvassa és elmesélje, hanem, hogy a képeket majd ő egyedül végig nézze, és ezáltal ismerje meg a mesét. Illetve azt is tapasztaltam, hogy a kiadók, a klasszikus meséket önállóan már ritkán vagy szinte egyáltalán nem adják ki, hanem csak mesegyűjteményben érhetőek el. Ebből adódóan egy külön kutatást érdemelne, hogy a mai gyerekek mennyire ismerik a klasszikus meséket, elhalványulnak-e ezek a történetek.

2.4 Felválthatja az MI az embert?

Az előző fejezetekben részletesen kifejtettem, hogyan készültek és készülnek az illusztrációk a gyermekkönyvekbe. De, hogyan fognak a jövőben megvalósulni? Mint már említettem az illusztrációk szoros kapcsolatban állnak a szöveggel. Az illusztrátorok a szöveg átértékelése és megértése után, saját fantáziájuk és kreativitásuk határait feszegetve készítik el a művet kibővítő képeket. Az illusztrációk készítésénél, tehát szükség van az emberi gondolkodásra, érzésekre, kreativitásra. Vagy mégsem? Napjainkban már egyre többet lehet hallani a mesterséges intelligenciáról. Az MI az emberi intelligencia folyamatainak gépek, különösen számítógépes rendszerek általi szimulációja. Az AI² speciális alkalmazásai közé tartoznak a szakértői rendszerek, a természetes nyelvi feldolgozás, a beszédfelismerés és a gépi látás. A mesterséges intelligencia speciális hardver és szoftver alapjaira van szükség a gépi tanulási algoritmusok írásához és betanításához. Ezek a szoftverek, abból az anyagból, tudásháttérből tudnak dolgozni, amit az emberek beléjük programoztak. Az AI azért fontos, mert képes megváltoztatni életünket, munkánkat. Hatékonyan használják az üzleti életben az emberek által végzett feladatok automatizálására, beleértve az ügyfélszolgálati munkát, a csalások felderítését és a minőségellenőrzést.

² AI: Artificial intelligence, (mesterséges intelligencia)

Számos területen az AI sokkal jobban képes feladatokat ellátni, mint az emberek (Laskowski, 2023). De vajon az illusztrációk készítésében is megelőzi az emberi munkát? Az „Alice and Sparkle” egy gyerekkönyv, amelyet Ammaar Reshi amerikai technológiai terméktervező adott ki 2022-ben. A könyv érdekessége, hogy a szerző a művét, mesterséges intelligencia programokkal készítette el. Nem csak a képeket, de a szöveget is az AI szerverek valósították meg. Az író, állítása szerint, 72 óra alatt készítette el a gyerekkönyvet, amit barátai gyermekeinek szánt. Azt is elárulta Ammaar Reshi, hogy a könyv elkészítése költségmentes volt, egyedül a Midjourney³ szerverre való előfizetésre költött. Ebből levonhatjuk a tanulságot, hogy ez a könyvkiadónak gazdaságilag mekkora nyereséget jelentene. Nem kell külön megbízni illusztrátort, vagy író, hanem szinte ingyen elvégezné a fejlett technika ezeket a feladatokat. Az előző fejezetben kihangsúlyoztam, hogy manapság a kiadónak a képek minél élénkebb, giccsesebb stílusa számít, mivel a fogyasztók a televízió és a média miatt ezekhez szoktak hozzá. A tartalom a szöveg, és illusztráció, arányában a képi világ felé hajlik. Mivel a képes könyvek illusztrációin van a hangsúly, ezért a kiadók erre a területre fordítják költségeik nagyrészét. Viszont, ha a mesterséges intelligencia szerverei ellátnak ezt a feladatot, így a költségeket csökkentik, amivel a profit jelentősen megnő. Reshi eleinte támogató kommenteket kapott művére, de később egyre több negatív, vitaindító választ kapott, a tényleg nem mindennapi könyvére (Ammar Reshi, 2023). Ám nem csak külföldön látunk példát az MI erre a célra való felhasználására, hanem itthon, Magyarországon is. Vámos Miklós, 'Szív és Lélek' című műve, szintén a Midjourney szerverrel készült. *„Ez egy kísérlet, a kíváncsiság hajtott. Viszont a mesekönyv története is indokolta, hogy új utakat keressünk. A Szív és Lélek arról is szól, mennyire hasznos tud lenni, ha valaki innovatív. Ha elhagyja a szokványost”* így vélekedett Vámos Miklós (2023) a mesekönyvről (Könyves magazin, interjú, 2023). Az biztos, hogy a magyar író újat teremtett és korántsem hétköznapi. Az említett gyerekkönyvek illusztrálásához, tehát már nem volt szükség emberi érzelmekre és képzeletre. Mivel ebben az esetben, a meséből kiemelt jelentőséggel bíró részletek, szavak alapján generáljuk a képet, így az említett érzelmi hatást, magától nem tudja közölni az AI, csak ha azt parancsszavakkal írjuk le neki a feladatba. Nagyon részletesen kell megadni a szervernek, mit is kellene elkészítenie. Megszabhatjuk a kép méretét, stílusát, akár színvilágát is. A roboti technológia által generált képek, színekben és formákban a valóságtól elrugaszkodottabbak, élénkebbek, kicsit a fantasy világára hajaznak. Ezek a képek

³ A Midjourney egy független kutatólaboratórium, amely a gondolkodás új médiumait kutatja és bővíti az emberi faj képzelőerejét. Egy kis, önfinanszírozott csapat vagyunk, amely a tervezésre, a humán infrastruktúrára és a mesterséges intelligenciára összpontosít

még jelentősebben animáció hatásúak, mint a kortárs művek. Általában a személyek megjelenítésénél, az AI nem fordít különösebb hangsúlyt a mimikára, gesztusokra, vagy az érzelmek kifejezésére, amitől a képek szereplői kissé üres tekintetű, 'robotoknak' vagy játékbabáknak hatnak. Ez úgy gondolom a gyermekeknek készülő mesekönyvekben egyáltalán nem előnyös kivitelezés. Az említett 'Alice and Sparkle' borítóképén megjelenő kislány arca, sem a reális arcképet sugallja, hanem egy élettelen, mű hatást képvisel. A mesterséges intelligencia ellen, még azt az érvet is felhoznám, hogy az ezekkel a szerverekkel készülő képeken, gyakran nagyon sok hiba jelenik meg. Előfordul, hogy például a képen szereplő embereknek több kezük vagy ujjuk van (2. melléklet), vagy csak egy lábbal rendelkeznek, vagy hiányzik az arcuk. Arra is ügyelni kell, hogy a szervernek pontos és részletes parancsot adjunk, a generálni kívánt képről, hogy minél jobban megfelelhessen az elképzelésünknek. Érdekes, hogy mégis kell egy emberi alap háttér, vagy kezdetleges gondolat, arról, mit is szeretnénk a képre, de sajnos ennek nincs sok befolyása az elkészült illusztráció végkimenetelére. Bár a könyvkiadóknak gazdaságilag előnyössé válhat a jövőben a mesterséges intelligenciához tartozó szerverek használata, személy szerint én ezt nem támogatnám. Érthető, hogy az emberiség mindig keresi az újat, a könnyebbet, de nem bízhatunk mindent a technikára. Mindenesetre az MI szoftverei, programjai lehetséges veszélyt jelenthetnek az illusztrátorok állására. Lehet, hogy a jövőben az illusztrátorok munkája a mesterséges intelligencia használatával való képek készítése lesz. Bár, ha végig gondoljuk profit szempontjából, miért lenne érdeke költséget fektetni a kiadónak egy olyan személyre, aki parancsszavakat ír az adott szoftvernek, mikor ezt az 'egyszerű' feladatot meg tudja tenni költségmentesen az adott cég is. Mivel a mesterséges intelligencia használata, a gyermekkönyvek vagy illusztrációk elkészítéséhez, még kezdetleges és újdonságnak számít, így szakirodalmat, vagy erről a témáról írott könyvet nem igazán találtam. A fejezetet a saját tapasztalataim, hipotéziseim és a talált cikkek, interjúk által készítettem el. Szakdolgozatom témájául, azért ezt a témakört választottam, mert célom volt, hogy kutatásommal kiderítsem, pozitív irány e, ha a mesterséges intelligencia által készített grafikákat a mesekönyvekbe a jövőben. A Midjourney szerver használatakor, beigazolódott számomra, hogy az emberi intelligenciával rendelkező roboti technika, mégsem olyan pontosan végzi el ezt a feladatot. Mivel korábbi beprogramozott anyagokból táplálkozik a szerver, így csak azt ismeri, ami az elraktározott rendszerében van. Azt tapasztaltam, hogy mivel a szerver nem ismeri magát a mesét és, annak történetét, így azt az információt felhasználva próbált generálni egy képet, amit én leírtam neki. Az is érzékelhető volt, hogy a program amerikai. Ez abban a formában vált egyértelművé, mikor begépeltem a parancsot, amiben egy gonosz öreg hölgyet, cukorházat és két gyermeket kértem, így a megadott parancsból sokszor Halloween témájú képeket generált. Pont

ezen véget, nem támogatom, hogy a mesterséges intelligencia készítsen gyermekkönyv illusztrációkat. Mivel nem ismeri a mesét, és annak tartalmi részét, így nem tud teljesen szinkronban lenni a szöveggel, pedig az illusztráció és a szöveg 'szimbiózisban' léteznek, és az AI használatával ez nem megy végbe. Hiányoznak belőle az érzelmek, az apró képzeletből származó jelképek, amit egy húsvér illusztrátor meg tud teremteni a műveivel. A témakör nagyon innovatív, így személy szerint rendkívül különlegesnek tartom és örömömre szolgál, hogy ebben a kérdéskörben végezhetem el a szakdolgozati munkám kutatását.

3. Alkalmazott módszerek

Mivel elég tág a választott témám és rengeteg irányból megközelíthető, így ez további kutatásokat igényelne. Ez okból élezném ki a múltbéli, a jelenkori és a jövőbeli elképzelt módszerekre a gyermekkönyvekben látható illusztrációk elemzését, mivel régebben (komputerek előtti időszakban) csak emberek, rajzolók, grafikusok illusztráltak, a mai számítógépes korban már a számítógép segítségével állítják elő az illusztrációkat és a jövőben várhatóan az AI azaz mesterséges intelligencia veszi át ezt a feladatot grafikusok nélkül (költséghatékonyság miatt). Az illusztráció változása veti fel a problémát ill. témakört, aminek felméréséhez a kvantitatív kutatási módszert találtam legmegfelelőbbnek. A Google űrlap használatával néhány kérdésből álló online kérdőívet készítettem, melyet szülő ismerősökkel tölttettem ki, óvodai szülői Facebook csoportokban osztottam meg. (1. melléklet) A kutatásom, illetve a készített kérdőív célja, hogy megtudhassam, hogyan vélekednek a szülők az illusztrációk változásáról, és mit szólnak, ahhoz, ha a robotika technika készít képeket a mesekönyvekbe. Érdekelt, hogy a legtöbb szülő tényleg az illusztrációk miatt vesz a gyermekének könyvet, és nem a tartalmi rész áttanulmányozása után tartja pozitívnak a kiadványt, vagy ez téves felvetés. Sajnos a mai rohanó világ, illetve a könyvek elértéktelenedése okán, már pozitívumnak vehetjük, ha egy édesanya vagy egy édesapa könyvet ad a kisgyermekének és nem a televízió vagy a telefon elé ülteti le a bekapcsolt mesékkel. Ezért jelenik meg a kérdőívemben ez a témakör is, hogy felmérjem mekkora szerepe van a családok életében a könyveknek. Kutatásom eszközében megtalálhatóak a zárt, feleletválasztós és nyílt, kifejtős kérdések is, így tehát egy vegyes kérdőívet szerkesztettem össze. Ennek terjedelme pár oldal, amiben törekedtem a nyílt kérdéseket előnyben részesíteni, hogy még kevesebb időt vegyen igénybe a kitöltés, válaszadás. A kérdőívet 2024.02.20-án osztottam meg az interneten, amire összesen 204 db válasz érkezett. A válaszadás anonim módon történt, így megőrizve a kitöltők személyi jogait, adatait. A kutatási anyagomhoz választott mesém egy híres Grimm mese, az eredeti „Hänsel und Gretel”, azaz a „Jancsi és Juliska” című gyermekirodalmi mű. Mindenképpen olyan klasszikus történetet szerettem volna választani, amit szinte minden gyermek és felnőtt ismer, és akár csak a képet nézve is felelevenedik melyik meséről van szó. Az is szempont volt, hogy több feldolgozása legyen a műnek, így a mindig újított illusztrációkból tudtam válogatni. Egyből a Grimm testvérek munkái jutottak eszembe, így egy kis kutatás után úgy döntöttem a fentebb említett ismert mesét fogom felhasználni. Mikor a mese adott volt, az illusztrációkat kezdtem el összehasonlítani. Először egy régi stílusú, eredeti rajzot kerestem meg, így Paul Meyerheim művére esett a döntésem. Az illusztráció (3. melléklet) a „Kinder- und Hausmärchen“, vagyis magyarra fordítva „Gyermek és Háztartási

Mesék” című kötetben jelent meg 1890-ben. Ezután kutattam kortárs kivitelezések után és sajnálattal láttam, hogy minél újabbak az illusztrációk, annál válóság hűtlenebbek, aránytalanabbak a figurák. Végző döntésem a Yoyo Books kiadótól egy Grimm mesegyűjteményben talált, számomra elfogadhatónak ítélt, illusztráció lett (4. melléklet). Utolsó lépésként hívtam segítségül a mesterséges intelligenciát. Ezek közül, jelenleg a legfejlettebb grafikai AI a „Midjourney”, így ezzel a szerverrel készítettem el a kutatásomhoz szükséges harmadik illusztrációt (5. melléklet). Természetesen ez a technikai eszköz is folyamatosan fejlődik, így még csak a jelenlegi tudását tudom alkalmazni és felhasználni, de várhatóan pár év elteltével hatványozottabb képességekkel fog rendelkezni, új algoritmusokkal.

4. Eredmények és értékelésük

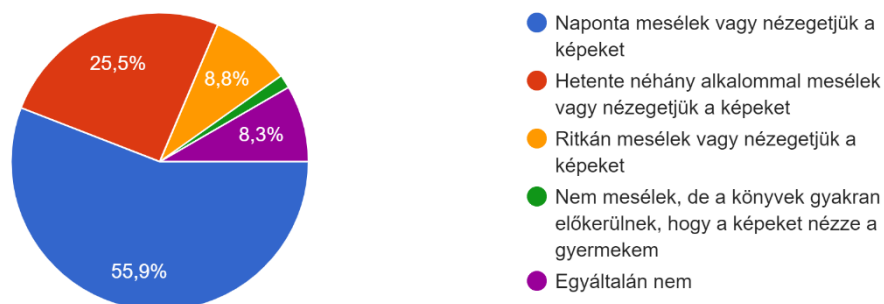
A következőkben részletezem a kérdőívemre adott válaszok százalékos arányát és mennyiségét, amikből később levonhatóak a következtetések és felállíthatók a javaslatok. A teszt kérdései, úgymond három részre bonthatóak. Az első kérdésekben demográfiai jellegű, általános információkra kérdeztem rá. Az első kérdés a kitöltők nemére vonatkozott. A válaszadók nagyobb százaléka a nők táborát erősítette, mivel a 204 eredményből, 171 nő és 33 férfi nemű kitöltő volt. Ebből az eredményből, az a következtetés vonható le számomra, hogy több hölgy figyelmét keltette fel a téma, ami a gyermekét is érinti, illetve, hogy az anyukák mesélnek otthon többet, ezért fordítottak időt a kérdőív kitöltésére. Őszintén megmondom, eléggé örülök, mert a férfi kitöltők száma több, mint, amit vártam a kérdőív kiküldésénél. A nemek felmérése után az életkorra kérdeztem rá. A válaszadók több mint fele, összesen 60,3%-a, 31 és 50 év közötti. Meglepődve tapasztaltam, hogy a szülők mellett sok nagyszülő is kitöltötte a tesztet. Ezt a ténytet nagy örömmel tapasztaltam, mivel így az idősebb korosztályt is el tudtam érni és be tudtam vonni a problémám kutatásába. Felmerült bennem az is, hogy esetleg a kérdőívem készítésekor írhattam volna pluszban a „Gyermekeinek/gyermekének száma” mellett egy kiegészítő unokákra vonatkozó kérdést is. Mivel az előbbi gondolat, csak most az eredmények áttekintésével született meg, így a kérdőívben még csak a szülők gyerekeire vonatkozik a témakör. A gyermekek számára vonatkozó nyílt kérdésre a válaszadó szülők közül 72-en azt írták, hogy egy gyermekük van (ez a legtöbb válasz), 70-en pedig, hogy 2 van, a többgyerekes szülők kisebb arányban vannak. A negyedik kérdés, „Gyermekeinek/ gyermekeinek életkora”, amiből az derült ki, hogy a gyerekek 55,9%-a 0 és 12 év közötti. Ebből az arányból 23 szülő választotta a „0-3 év”-es válaszlehetőséget és 50 a „3-6 év”-est. Tehát a kitöltők gyerekeinek nagyobb száma, óvodás vagy alsó osztályos kisiskolás korú, ami a felmérésemhez tökéletesen megfelelő arány és életkor.

Ezek után az alapkérdések után tértem rá a fő témaköröm kisebb részét érintő tárgykörre. Pedagógusként kíváncsi voltam, arra, hogy manapság a családok mindennapjaiban szerepelnek-e a könyvek, a meseolvasás, vagy könyvek együtt (szülő-gyerek) nézegetése. A zárt, feleletválasztós kérdésem így szólt: „Milyen gyakran olvas mesét gyermekének, esetleg nézegetnek közösen mesekönyveket?” (6.ábra). Nagy meglepődésemre, mint, ahogy a feltüntetett ábrán is látható, a válaszadók 55,9%-a naponta végzi ezeket a tevékenységeket. Bevallom, hogy én, arra számítottam, hogy nagyobb arányban lesz az „Egyáltalán nem” válaszlehetőség. Mérhetetlenül örülök a ténynek, hogy a mai rohanó világban is előveszik a szülők, nagyszülők a mesekönyveket és olvasnak a gyermekeiknek. Gyakorlatom során, a gyermekektől is megkérdeztem,

hogy otthon olvasnak e meséket nekik. A gyerekek válaszaiból, azt a következtetést vontam le, hogy a nagymamák mesélnek nekik a legtöbbet a mesekönyvekből. Ez bizonyíthatja, azt, hogy a nagymamák generációja is valószínűleg mivel így nőtt fel, ők is ezt szeretnék továbbadni, ezt tartják hasznosnak és fontosnak. Sajnos tapasztaltam olyan ellenpéldát is, hogy a szülő például nem engedte meg a telefonon való játékot, viszont a nagyszülő órákra odaadta unokájának a telefont, vagy éppen bekapcsolta neki a televíziót.

Milyen gyakran olvas mesét gyermekének, esetleg nézegetnek közösen mesekönyveket?

204 válasz

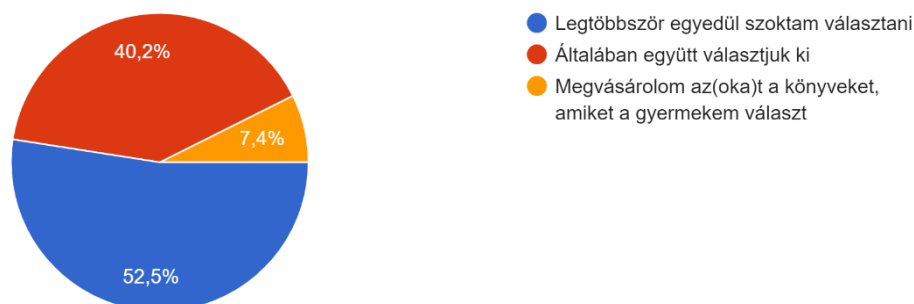

6. ábra: Milyen gyakran olvas mesét gyermekének, esetleg nézegetnek közösen mesekönyveket? (Saját ábra)

Érdekelt a családok könyvvásárlási szokása is. Úgy gondolom, hogy a laikus szülők, manapság a 'trendi', a giccses képekkel rendelkező könyveket, vásárolják meg, mivel, azt gondolják ezek lesznek a legjobbak gyermekeik számára, mert éppen olyan rajzfilm figura szerepel benne, aki felkapott, vagy mert más szülő is ezt vette. Kíváncsi voltam, hagynak e teret a szülők, arra, hogy a gyermekük is részt vegyen a választásban (7.ábra). Az ábráról leolvasható, hogy a kitöltő szülők kicsivel több mint a fele, egyedül vásárolja meg a gyermekének szánt könyvet. A válaszadók, összesen 47,6%-a bevonja a gyermekét a döntésbe. 40,2% válaszolta, hogy gyermekével együtt választják ki az adott könyvet és 7,4% pedig a gyermek által kért könyvet veszik meg. Úgy gondolom, ebben a témában részben jó, részben negatív a szülők befolyása. Én támogatom, ha a gyermekkel közösen választják ki a szülők a képeskönyveket vagy mesekönyveket.

Ön egyedül vásárolja meg a gyermekének szánt könyvet, vagy vele együtt?

204 válasz

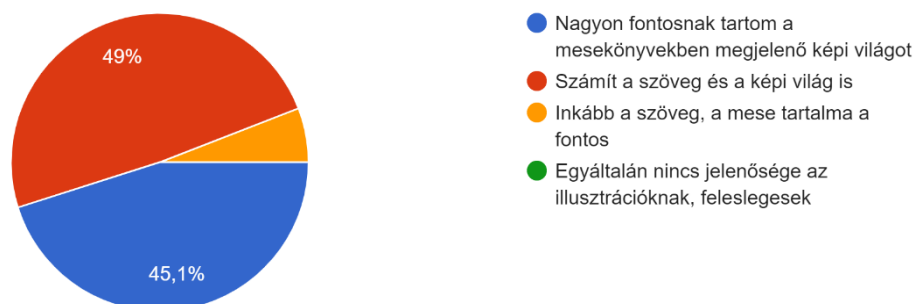
7. ábra: Ön egyedül vásárolja meg a gyermekének szánt könyvet, vagy vele együtt? (saját ábra)

A tesztben következő kérdésem szintén a szülők könyvvásárlási szokására irányult. A kérdésem a következő volt: „Leggyakrabban mi alapján választ/választanak könyvet?”. Ezt azért gondoltam beleírni a kérdőívbe, mivel a kortás mesékről szóló szakirodalmakat áttekintve, illetve saját hipotézisem alapján is úgy gondolom, hogy a mai szülők, csak az illusztrációk miatt választanak mesekönyveket. Válaszlehetőségnek megadtam, hogy: A borító, a tartalom, ajánlás, vagy népszerűség miatt választanak, illetve hagytam egy nyílt „egyéb” lehetőséget, hogy le tudják írni azt is, ha rájuk más vonatkozik, vagy más játszik döntő szerepet a vásárlásnál. Nagy meglepődésemre a legtöbb válasz a tartalomra érkezett, összesen 189 kitöltő választotta ezt a lehetőséget, ami a válaszadók 91,2%-át jelenti. Ez után jön másodikként 59 szavazattal az ajánlás, aztán a borító és negyedikként a népszerűség. Egyéb válaszként 1-1 ember írta még a, grafikát, a tartalom plusz illusztrációk minőségét, kérés alapján, ár alapján. Az egyéb válaszokat látván, így utólag, az árat és a grafikát is hozzá írhattam volna az adott válaszokhoz, ezt mindenképpen javítanám, ha újra csinálnám a kérdőívet.

A vásárlási szokások után már az illusztrációk témakörére fektettem a hangsúlyt, hiszen lényegében ez a fő témám, illetve kérdésköröm, amire válaszokat keresek (8.ábra). Az ábráról leolvasható, hogy a kitöltő szülők többségének, tehát 49%-ának, egyaránt fontos a szöveg tartalma és a könyv képi, vizuális világa is. Megkönnyebbülést jelentett számomra, hogy egy ember sem választotta, azt a lehetőséget, hogy az illusztrációknak egyáltalán nincsen jelentőségük. Ez a kérdés is erősíti, hogy a szülőknek mégiscsak számít a könyvek szövegi tartalma, története is, ami egy pozitív visszacsatolást jelent.

Mennyire tartja fontosnak a könyvekben megjelenő illusztrációkat, a képi világ hangulatát?

204 válasz

8. ábra: Mennyire tartja fontosnak a könyvekben megjelenő illusztrációkat, a képi világ hangulatát? (saját ábra)

Az ezt követő kérdésem: „Milyen jellegű illusztrációk keltik fel a figyelmét?”. Ennél a kérdésnél, már irányítottan a kortárs vagy a régi nosztalgikus képeket adtam meg válaszlehetőségként, illetve, hogy mindkettő vagy egyik sem. Itt is hagytam egy 'egyéb' lehetőséget, így több ötletet is írtak. 102-en, tehát a kitöltők fele választotta „mindkettő” lehetőséget, ami pozitív, mivel én is úgy gondolom, hogy az a legmegfelelőbb a gyermekek számára, ha régebbi stílusú könyvekkel is találkozhatnak, meg a kortárs művekkel is egyaránt, körülbelül fele-fele arányban. Az meglepő volt számomra ismét, hogy a válaszadók 37,3% a régi stílusúra nyomott és csak 7,4% választotta a kortárs műveket. 15 kitöltő jelölte a kortárs könyveket. Úgy gondolom mivel a legtöbb kitöltő 35-50 év közötti, ezért ilyen nagy a régi stílusú könyvekre és a szöveg lényegességére adott válaszok aránya. Kérdőívemmel főleg már a 40+-os korosztályt értem el, így érthetőek ezek a válaszok. Az „Egyéb” válasza többet írtak még, azt is, hogy a tartalomhoz illő legyen a kép, könnyebb megértést biztosítson a történet mellett, illetve a színeket, és a részletgazdagságot is sokan megadták válaszként.

Arra is kíváncsi voltam, hogy laikus, szülői szemmel, milyen egy jó mesekönyv illusztráció. A legtöbb kitöltő szülő szerint egy illusztráció, akkor jó, ha színes és élénk, a legkevesebb szavazat pedig a számítógéppel való szerkesztésre érkezett. Ez számomra, azért ellentmondásos, mivel főleg a mai könyvek, élénk, színes illusztrációit a számítógépek vagy egyéb okos technikai eszközök segítségével készítik el. A színek fontossága mellett, a realitást és az egyszerűséget választották. Itt is lehetőség volt, az „Egyéb” választ írni, amire egyhangúan, azt írták, hogy illeszkedik az adott meséhez, történethez. Ebből látszik, hogy itt ismét előjön az, hogy a szülők egyaránt nézik a tartalmat és a képeket is.

Válaszlehetőség	Válaszadók száma
Élénkek és színesek	102
Reális határon belül maradnak, igyekeznek reális képi világot megjeleníteni	88
Kézzel készülnek	67
Egyszerűek, kevés dolog van kiemelve, inkább csak utalásszerűek	41
Nagyon akciódúsak, gazdagon ábrázoltak az egyes jelenetek	29
Visszafogott színekkel készülnek	17
A valóságtól gyakran elrugaszkodva, egyedi módon ábrázolják a figurákat	14
Számítógéppel szerkesztettek	8

9. ábra: *Hogyan fejezné be a mondatot? Egy jó mesekönyvben az illusztrációk... (saját ábra)*

Kérdőívem következő blokkjában, arra voltam kíváncsi, mennyire értenek egyet a felvetett állításaimmal a szülők. Az állításokat 1-től 5-ig terjedő skálán tudták jelezni, 5-tel, ha másként egyet értenek vele, 1-gyel, ha kicsit sem értenek egyet vele. Az állításaim és a válaszok a következők voltak:

- Úgy gondolom, hogy a sok képpel illusztrált mese fejlesztőbb hatású a gyermekek számára, mint a kép nélküli, csak felolvasott mese.

A fenti állítással a legtöbben, számokban megadva 77-en, teljesen egyetértenek így az 5-ös számot választották a feltüntetett skálán. Pozitív, hogy ilyen sok szülő ért egyet ezzel a kijelentéssel, mivel a hallott mese mellé tényleg fontos a gyermekek számára a vizuális impresszió is, ezzel esztétikai élményt és pontosabb megértést nyújtva.

- Fontos, hogy egy illusztrátor hagyományos technikákkal, kézzel készítse el az illusztrációkat.

Erre a kijelentésre közömbös értékelést mutattak, mivel 72-en a 3-as számot jelölték a skálán. Úgy tűnik ez a tény nem kimagasló fontosságú a szülőknek, de azért nem ellenzik ezt a módszert.

- Ragaszkodom a gyermekkoromból származó, egyszerű, de kifejező képi világgal rendelkező könyvekhez.

Ez az állítás is hasonló eredményeket produkált mint az előző. 73 szavazat érkezett a skála középső számára. Ebből, azt a következtetést vonom le, hogy jó, ha a nosztalgikus, régi könyvekből is vásárolnak, de nem kell, hogy csak az ilyen stílusú könyvek sorakozzanak a polcaikon, hagynak teret a többi stílusnak is.

- Jó, ha a gyermek azonos arányban találkozik kortárs alkotók munkáival és régebbi stílusú képi világgal rendelkező könyvekkel.

Az előző felvetésemet igazolja, az erre az állításra adott válaszok aránya. 69 kitöltő maximálisan, 5-ös értékeléssel, ért egyet az adott felvetéssel. Ez tehát tényleg, azt bizonyítja, hogy kortárs és régi meséket is választanak szülők, amit én nagyon támogatok.

- Támogatom, hogy a fejlődő technika által, informatikai eszközök segítségével készítsenek képeket a mesekönyvekbe, mert azok képi világa jobban felkelti a mai gyermekek figyelmét.

Erre a felvetésre, 93-an választották, a közömbös egyetértést jelölő 3-as lehetőséget. Ez ismét csak azt eredményezi, hogy nem támogatják maximálisan a technikai, informatikai eszközök által készült műveket, de nem is ítélik el.

- A mesekönyveknek hasonló stílusúnak kell lenniük, a televízióban látott mesék képi világához.

Ennél az állításnál választották először legtöbbször az 1-est, vagyis, hogy legkevésbé értenek egyet. 76 szülő gondolja úgy, hogy a mesekönyvek képi világának nem kell hasonlítaniuk az animációs mesékhez.

- Szerintem a kortárs illusztrációk sokszor már nem a mesekönyv által megszólított korosztálynak valók.

Ezzel az állítással is köztes az egyetértés. 71-en választották a 3-as középutat.

- A mesterséges intelligencia segítségével és a modern technológiával már egyre kevésbé van szükség emberi képzeletre a meseillusztrációk gyártásához.

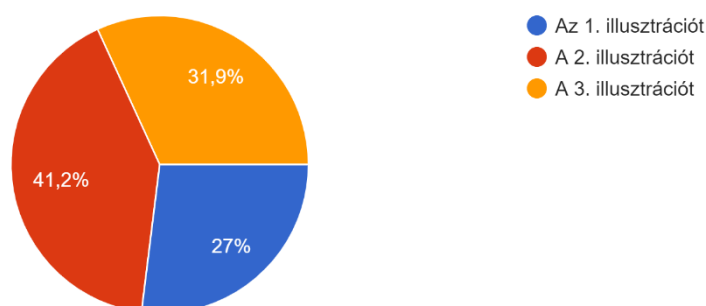
Erre az állításra voltam a legkíváncsibb. A kitöltők közül 77-en egyáltalán nem értenek egyet ezzel a mondattal. Hasonló eredményeket vártam, bár azt gondoltam még többen fogják az 1-es számot jelölni a skálán. Az emberek úgy gondolják, hogy többnyire szükség van az emberi képzeletre, ahhoz, hogy elkészüljenek az illusztrációk a mesekönyvekbe.

Az előző állításra reflektálva tettem fel a következő kérdést a teszt kitöltőinek. Így szól a kérdés: „Ön választana gyermekének olyan illusztrációjú mesekönyvet, amit nem ember tervezett, hanem a mesterséges intelligencia által készült?”. A kitöltők többsége, 83,3%-a, ami 170 embert

jelent, azt a választ jelölte, hogy nem választana ilyen könyvet, mert szükség van az emberi képzeletre és érzésekre. Viszont 16,7%-uk választana, mivel úgyis erre halad a jövő. Végül pedig elérkeztünk a három stílust bemutató és ezeket összehasonlító, utolsó kérdésekhez. Az első illusztráció egy régi, eredeti rajza a klasszikus mesének (3. melléklet), a második a kortárs mű (4. melléklet), és a harmadik a mesterséges intelligencia által generált kép (5. melléklet). Legtöbben a kortárs művet választanák a gyermeküknek, ezt a kitöltők 41,2%-a választotta. Az ezt követő kérdés, erre a döntésre irányult: „Miért ezt a stílust választotta?”. Megadtam lehetséges válaszlehetőségeket, 90-en, azt választották, hogy ezt tartották gyermekük számára a legmegfelelőbbnek. Ez után következik 73 válasszal, hogy mert ők is ilyen stílusban képzelik el a mesét. Az egyéb válaszok is nagyon érdekesek számomra. Valaki azt írta azért választotta azt a képet, amit, mert nem giccses a másik kettőhöz képest, valaki azt írta, mert teret hagy a fantáziának, volt, aki megkérdezte gyermekét és az alapján döntött.

Ha a könyvesboltban ezt a három illusztrációjú változatot látná a Jancsi és Juliska című meséből, melyiket vásárolná meg a gyermeke számára?

204 válasz

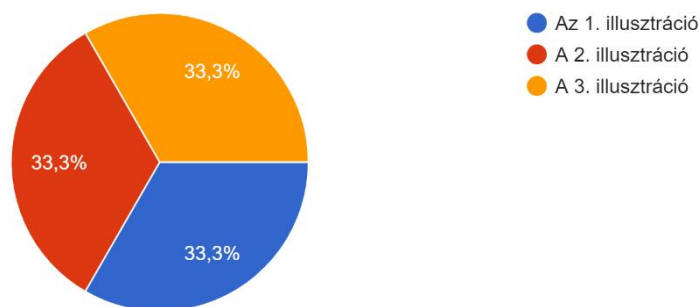

10.ábra: Ha a könyvesboltban ezt a három illusztrációjú változatot látná a Jancsi és Juliska című meséből, melyiket vásárolná meg a gyermeke számára? (saját ábra)

Az utolsó kérdés az, ami az egész témakör vizsgálatára adhat választ. A válaszokon nagyon megdöbbentem. Egyáltalán nem gondoltam volna, a kérdőív többi kérdésének az elemzése után, hogy erre az utolsó kérdésre ilyen eredmény születik. Őszintén, ha nem látnám saját szemmel, valószínűleg el sem hinném. Az arány mind a három illusztrációnál egyenlő. Sokáig az AI által készült illusztráció vezetett, de végül kiegyenlítődött az eredmény. Esetleges nagyobb mintavételnél, elbillenhetne ez a szám, jelen esetben pont egyenlő arányra jött ki.

Melyik illusztráció tetszik Önnek a legjobban?

204 válasz

11.ábra: Melyik illusztráció tetszik Önnek a legjobban? (saját ábra)

Bár a szülőknél megegyező az eredmény én ezt a kérdést bemutattam gyermek csoportoknak is, ahol egyhangú győzelmet aratott az egyik illusztráció. Főleg 5-7 középsős, inkább nagycsoportos gyermekeket vontam be a kutatás felméréséhez. A gyerekeknek megmutattam ugyan azt a három illusztrációt, mint ami a felnőttek kérdőívébe szerepel. Először kíváncsi voltam felismerik e csak a képről a mesét, hát nagyobb százalékuk erre nem volt képes, csak mikor segített, vagy el is árultam, hogy ez a Jancsi és Juliska mese. A megkérdezett gyerekek közül, (a felhasználható válaszokat nézve), 27 választotta a kortárs művet, 3 a régi stílusút és 40 az AI által készült képet. Megkérdeztem tőlük miért éppen ,azt választották, amit és kíváncsi voltam, ki tudják e emelni azt a részt a történetből, ami a képen látható. Utóbbinál képolvasás történt többnyire, de volt olyan gyermek, aki tényleg emlékezett a mesére, és volt olyan is, aki azt mondta már nem nagyon emlékszik a történetre, de a mézeskalácsház ismerős. Arra a kérdésre, hogy miért tetszik nekik a választott kép, nagyon érdekes válaszokat kaptam, bemutatom a leghasználhatóbbakat:

- „Mert itt nagyon finomnak tűnik a mézeskalács házikó” (AI képet választotta)
- „Mert ez olyan mint egy mese, amit láttam a Tv-ben” (AI képet választotta)
- „Mert szép a ruhája a lánynak.” (AI képet választotta)
- „Mert itt cukorkát esznek” (kortárs képet választotta)
- „Mert a mamának is ilyen mesekönyvei vannak.” (régí képet választotta), erre reflektált egy másik kislány, aki ezt mondta társa döntésére: „Neked ez tetszik? De hiszen ez egy zombi.”

Az előző idézetből is levonható, hogy a gyerekek mennyi olyan tartalmat látnak és mennyi behatás éri őket a televízió és a média által. Azon, a régi stílusú képen, ami, abban a korban

minden gyermek számára egyértelmű volt, hogy ez egy öreg néni, aki talán ijesztő, a mai gyermekeknek egy 'zombi'. Az is választ hozott, hogy ez hiába egy klasszikus mese, (amit a mérés előtt felolvasott az óvónő nekik a kérésemre), nem igazán emlékeztek a történetre és csak a kép minősége, illetve tartalma miatt döntöttek. A gyerekek tehát az AI által generált képet preferálják leginkább. A mérés előtt gondoltam, hogy ez lesz a végeredmény, de azért reménykedtem benne, hogy adnak nagyobb esélyt a többi két képnek is.

5. Következtetések és javaslatok:

Összegezve a kutatásom, úgy vélem elég tág képet nyújt a jelenlegi óvodáskorú gyermekek, illetve szüleik véleményéről, álláspontjáról. A kérdőívre adott válaszok, többnyire 'kissé' min-taértékűek. Így utólag mindenképpen bevontam volna több társadalmi réteget vagy fiatalabb szülőket is. Mivel én főleg egy olyan réteget értem el (41-50 éves korosztály), akiknek valószínűleg gyermekkorukban is és ma is fontosak a könyvek, így eredményként is ezt adják vissza. A kutatás értékeiből tehát, amit elsőnek emelnék ki, az az, hogy a kitöltők számára ugyan úgy fontos a mesekönyvek tartalma, sőt legtöbbszörnek ez az első szempont a könyvvásárlásnál. Nem a giccses szép borító alapján választanak, hanem maga a mese miatt. A mesekönyvben megjelenő illusztrációk a szülők szerint élénkek és gazdag színvilággal rendelkeznek és a tartalomhoz jól illeszkedőek, ezáltal befogadhatóbb a mese. Az is észrevehető, hogy, mikor magára az illusztrációk stílusára, vagy az informatikai eszközöket kiemelt kérdésre válaszoltak, a lineáris skálán legtöbbször a köztes 3-ast jelölték. Ez a szám elemzéseknél, azt jelöli, hogy a kitöltő vagy nem tud dönteni és válaszolni, vagy nem hajlik egyik irányba sem igazán. Leolvasható számomra az is, hogy azzal nincsen különösebb ellenvetésük a kitöltőknek, hogy az illusztrátorok számítógépeket, egyéb eszközöket használjanak a képek elkészítéséhez, viszont az AI használatánál már erősebb volt a nemleges válaszok aránya. A korábbi felvetésem szerint a szülők támogatják, ha egy ember munkájával készülnek a mesekönyvek illusztrációi, így belerejtve az érzelmeket, apró jeleket és ellenzik a mesterséges intelligencia használatát erre a célra. Ez be is igazolódott a kérdőív segítségével. A szülők döntő többsége nem vásárolna olyan mesekönyvet, amit nem ember, hanem a technika illusztrált. A többség a kortárs illusztrációt választaná gyermeke számára. Viszont a három becsatolt kép közül nagyon sokáig a mesterséges intelligencia képe vezetett, amit később utolértek korábbi illusztráció társai, illetve a kortárs mű meg is előzte. Tehát elméletben a kitöltők több mint háromnegyede nem vásárolna AI által készített könyvet gyermekének, viszont a képek láttán az az eredmény, hogy egyharmaduknak mégis az tetszik a leginkább. Ez bizonyítja, hogy gyermekük számára nem ezt a stílust preferálják, hanem inkább a kortárs képet, viszont önmaguknak jobban tetszik az AI által generált kép. Ezzel ellentétben pedig a gyermekeknek többnyire a mesterséges intelligenciával készült illusztráció tetszett a legjobban. A kutatási kérdéseim egyikére, így választ kaptam, mivel a gyermekek az AI által készített képet találják izgalmasabbnak. Ez azért lehetséges, mert egyre több mesefilmet látnak, amit más nemzetek készítettek. Ezek színeiben élénkebbek, formákban, látványban is eltérőek a magyar illusztrációktól. Úgy gondolom, ha a gyermek a mai, látványában 'lebutított' mesékből lát többet, a még kézzel illusztrált mese lehet unalmasnak hat számára. Így ez a

hipotézisem beigazolódott, aminek őszintén nem igazán tudok örülni. Leendő óvodapedagógusként fontosnak tartom, hogy még inkább erősítsük azt az irányt a szülőkben, hogy még többször vegyenek elő otthon könyveket, olvassák, nézegessék közösen őket. Emellett úgy gondolom sok szülő nem tartja be a korlátozott 'kütyüzési időt'. A gyermekeknél, főleg óvodás korban, nagyon lényeges miket lát a gyermek, mik a tapasztalatai. Ebben a korban a legfogékonyabb az ember, minden érdekli, mindent megjegyez és lemásol, ezért fontos milyen mintát nyújtunk nekik, mind felnőttként, mind szülőként és pedagógusként. Én támogatnám, hogy az óvodákba a gyermekek életkorának megfelelő és minőségi illusztrációkkal rendelkező mesekönyveket vigyünk be. Ezeknek egy részét tegyük olyan helyre, ahol ők is bármikor hozzáférhetnek, elővehetik, nézegethetik, ezzel megalapozzuk az első esztétikai élményeiket. Hasznos lenne, ha több pedagógus ásná bele magát a témába, és megválogatná milyen illusztrációjú könyvet mutat be a gyermekeknek a csoportban.

Úgy vélem ez egy olyan téma, ami nincs eléggé kihangsúlyozva. Én személy szerint, azt javasolnám, hogy túlnyomó arányban, ne olyan mesekönyveket válasszunk az óvodába, vagy otthonra, amik a mai rajzfilmek, animációs mesék 'pótlóanyaga', vagy könyvben kiadott formátuma, hanem hangsúlyozzuk a klasszikus, igényes illusztrációkkal rendelkező könyveket is.

6. Összefoglalás

A mai rohanó világban a mindennapjaink már a modern technikai eszközöktől függenek. Ahogy ezek a modern technikai apparátusok fejlődnek, úgy a könyvek kezdenek egyre fokozatosabban elértéktelenedni. Óvodapedagógusként tudom, hogy a gyermekek fejlődéséhez kimagasló szerepük van a mesekönyveknek. Éppen ezért az első kutatási kérdésem a gyermekirodalmi könyvek szerepére irányult a családok mindennapjaiban. A kitöltők több mint fele vagy naponta vagy hetente néhány alkalommal veszik elő otthon a mesekönyveket, akár mesélés céljából, akár csak a képek nézegetése, megbeszélése céljából. Sajnos még így is sokallom azokat a válaszokat, akik csak ritkán, vagy egyáltalán nem folytatják ezeket a tevékenységeket. Az óvodában biztosítjuk a gyermekeknek a mesélést és általa a fejlesztést, de fontos, hogy ezt kiegészítse a szülő otthon is, és jó példát mutasson, így kimagaslóan hozzájárul gyermeke minőségi fejlődéséhez, ha megadja a szükséges alapokat, eszközöket hozzá. Ezért kell a minőségre és a mennyiségre törekedni a szülőknek és a pedagógusoknak egyaránt. A következő kutatási kérdésem az előző mondatomban említett minőségre vonatkozik, amivel arra kerestem választ, hogy a mesekönyvek kiválasztásánál, mik a fő szempontok a szülőknél. A kitöltők kimagasló többségének a gyermekirodalmi művek tartalma a legbefolyásolóbb tényező, illetve a tartalom és az illusztrációk minősége. A második legnépszerűbb válasz az ajánlás általi könyvvásárlás. Ezt pedagógusként támogatom, mert így a laikus szülők megfogadják a szakemberek tanácsait, így javasolhatunk konkrét példákat, vagy támogathatjuk, hogy vásároljanak szépen kidolgozott illusztrációjú mesekönyvet, helyezték előtérbe, azokat a műveket, melyek nem egy rajzfilm hősről vagy egy videójáték karakterről szólnak. Arra is választ adott a kutatás, hogy mennyire vonják be a szülők gyermeküket, a könyvek vásárlásánál. A kitöltő alanyok kicsivel több mint a fele egyedül választja ki a gyermekének szánt művet és nem kéri ki gyermeke véleményét. A többiek, vagyis a válaszadók 47,6%-a bevonja gyermekét a döntésbe. Itt megoszlik két módszerre a vásárlás, a kisebbik csoport teljes mértékben a gyermek választása szerint keresi meg az adott művet, a másik csoport tagjai pedig együtt közösen találják meg a megfelelőt. Óvónőként pozitívnak tartom, hogy a gyermekek a szülőkkel együtt válasszák ki a könyveket, de nyilván ezt a gyermekek életkorától és fejlettségi szintjétől is függ. A gyermekkönyvekbe készülő illusztrációknak, biztosítaniuk kell, hogy a gyermek általuk könnyebben átlássa, elképzelje, megértse a mesét. Az illusztrátorok feladata, hogy olyan pillanatokat, motívumokat, érzelmeket (és talán ez a legfontosabb), ragadjanak meg és emeljenek ki a történetből, ami tökéletes kapcsolatot ápol és összhangot sugall a mesével együtt. Ezért lényeges, hogy a mesterséges intel-

ligencia ne vegye el az illusztrátorok munkáját, még ha ez a kiadóknak gazdaságosabb megoldást is jelentene. Ezeknek a robotikai szervereknek a használata, tényleg kevesebb kiadott költséget ígér, viszont hiányozni fognak belőle azok az érzelmek, az a mögöttes tartalom, amit az emberi kreativitás, emóció, képzelet biztosít. Az AI hiába rendelkezik emberi intelligenciával, ha nincsenek emberi érzelmei és nem rendelkezik szabad képzelettel, csak akkor lesznek igazán kreatívak ezek a szerverek, ha fejlődtek érzelmeik és tudatuk (Arthur I. Miller, 2020). A gyermekek számára pedig pont ez az érzelmi töltet és az elrejtett szimbólumok gyakorolnak hatást, amik hiányoznak az AI által generált képekről. Az előbbieken részletezett felvetéseim alapján vetettem fel a következő kutatási kérdésemet, ami a mesekönyvekben szereplő illusztrációk fontosságáról szólt. A válaszadók többsége ugyan olyan fontosnak tartja a könyvekben megjelenő illusztrációkat, mint a szövegi tartalmat. Nem sokkal maradt le, az a válaszlehetőség, miszerint nagyon fontos a mesekönyvek képi világa. Számomra nagyon pozitív visszajelzés az is, hogy a válaszaikat elküldő szülők fele választja gyermekének a kortárs stílusú könyveket és a régebbi, nosztalgikus műveket egyaránt. Teljes mértékben úgy gondolom, hogy szülőként és pedagógusként is úgy kell megválogatnunk a gyermekirodalmi műveket, hogy körülbelül egyenlő arányban legyenek a mai, kortárs illetve a régi stílusú, nosztalgikus könyvek. A kitöltők válaszait összegezve a meseillusztrációk a gyermekirodalmi művekben, szülői szemmel, akkor jók, ha színvilágukban gazdagok, élénkek és a reális határokon belül maradv tükrözik a mese tartalmát. Emellett a válaszadó szülők szerint, a mese szövegi tartalmának és a hozzá tartozó képeknek összhangban kell lenniük, a szövegnek kell meghatározni az illusztrációk stílusát, színvilágát, formaiságát. Pedagógusként, úgy vélem egy könyvillusztrációnak nem kell kirívónak, giccsesnek, túlgondoltnak lennie. Attól még, hogy a rajzfilmek, animációs mesék képviselnek egy irányt és egy stílust, a könyveknek nem kellene ezt követni és képviselni. Manapság óriási probléma, hogy a könyveket a filmekhez, mesékhez hasonlítjuk, mert legyártják egymás változatait, a könyveket megfilmesítik, a filmekből könyvet írnak. Ezt a kapcsolatot kéne minimalizálni, hogy a könyveket ne a televízióban látott felvételekhez és animációkhoz hasonlítsuk, hanem egy külön értékű, több becsben tartott tárgyként funkcionáljuk és különítsük el. A kutatási kérdésekre, mely arra irányul, hogy a mai szülők, illetve gyerekek melyik illusztráció stílust preferálják, a kutatásban megkérdezett alanyok véleményéből tökéletesen leolvasható. A kitöltő szülők, amíg lehetséges, a gyermekek számára a kortárs, vagy a régebbi stílust képviselő könyveket választják, veszik előtérbe, és háttérbe helyezik, azokat, amiket a mesterséges intelligencia generált. A megkérdezett gyermekek többsége, viszont az MI által készített képet tartották a legszimpatikusabbnak. Az eredmény számomra nem volt meglepő, mivel erre a válasza és eredményre számítottam. Ennek a végösszegnek az oka az lehet, hogy a mai rohanó

világban és a fejlett technika eszközök által irányított mindennapokban, már szinte elkerülhetetlen, hogy a gyermekek (és a felnőttek egyaránt), kimaradjanak ezek befolyásából. Sajnos minél több mesefilmet, videót, televíziót néz a gyermek, annál jobban, ahhoz a képi világhoz, túlszűfolt ingerhez szokik hozzá, így a mesekönyvek, akkor fogják lekötni a gyermek figyelmét, a szülőkét pedig felkelteni, ha ilyen stílusban készülnek. Szabályokat kell bevezetni és korlátozni az okos eszközök használatát.

Összegezve az eredményeket leolvasható, hogy a mesekönyvek szerencsére még mindig megjelennek a családok mindennapjaiban, és a szülők törekszenek ezeket úgy kiválasztani, hogy minőségi legyen mind szöveg tartalma, mind az illusztrációk szempontjából. Pedagógusként pozitív tapasztalni, hogy a mai szülők többsége ragaszkodik az illusztrátorok munkájához, ezáltal, ahhoz, hogy a könyvek szövege és az illusztrációk összekapcsolódjanak, és tartózkodnak a mesterséges intelligencia által készített művektől. Úgy gondolom, hogy, aki nem használt még ilyen szervereket (mint például a Midjourney) nem is nagyon tudja elképzelni mikre képes, mik a hátrányai és előnyei. Szakdolgozatommal pedagógus szemmel, erre is rá szerettem volna világítani, hogy hiába fejlődik ennyire a technológia, és már több munkát is a mesterséges intelligencia végez, vannak olyan feladatok, amiket nem tud tökéletesen produkálni, ezen, akkor van még nagyobb hangsúly, ha a jövő generációjának a fejlődését is érinti a munkakör, mint például a mesekönyvekbe készülő illusztrációk előállításánál. További kutatásként a jövőben felmérném, hogy a mai óvodás kórú gyermekek mennyire ismerik a régi, klasszikus meséket mivel sokuknak a jelenlegi kutatásomban alkalmazott 'Jancsi és Juliska' sem volt ismerős. Illetve véleményem szerint külön kutatást érdemelne felmérni, hogy vajon az illusztrátorok, illetve a kiadók, hogyan vélekednek az MI szerverek használatáról a gyermekkönyvekben szereplő illusztrációk vagy akár szöveg elkészítéséhez.

Végezetül Gerfried Stocker (2017), az Ars Electronica művészeti vezetőjének az elgondolkodtató kérdésével zárnám le a szakdolgozatom: *„Ahelyett, hogy megkérdeznénk, hogy vajon a gépek kreatívak lehetnek-e és művészetet hozhatnak-e létre, inkább az lenne a kérdés, hogy: „Meg tudjuk-e értékelni a művészetet, amelyről tudjuk, hogy gép készítette?”* (Gerfried Stocker, interjú, 2017).

7. Irodalomjegyzék

1. Ammaar Reshi, Jan 04, 2023.: Alice and Sparkle Letöltés dátuma: 2024.04.04, Forrás: <https://www.businessinsider.com/chatgpt-midjourney-ai-write-illustrate-childrens-book-one-weekend-alice-2023-1>
2. Bálint Péter (2002): „Léttisztaság”: reflexiók a szöveg és illusztráció kontextusáról a mesekönyvekben. In: Tiszatáj, 2002. LVI. évf. 12. sz., 99.o.
3. Bátori Anna (2023): Flóri könyve – A gyermekkönyvpiac gépezete megindul, Petőfi életút, 2023.június 4., Letöltés dátuma: 2024.04.02, Forrás: [Flóri könyve – A gyermekkönyvpiac gépezete megindul • Petőfi.hu \(petofi.hu\)](#)
4. Bezerédy Amália (1836): Flóri könyve. Sok szép képekkel, földrajzokkal és muzsika melléklettel. Pest: Heckenast.
5. Definition, Artificial intelligence (AI), By Nicole Laskowski, Senior News Director- Linda Tucci, Industry Editor -- CIO/IT Strategy, 2023 November, Letöltés dátuma: 2024.04.02, Forrás: <https://www.techtarget.com/searchenterpriseai/definition/AI-Artificial-Intelligence>
6. Gerfried Stocker, author interview, The Ars Electronica Festival 2017: AI – The Other I takes place in Linz, Austria, and runs until 11 September. Letöltés dátuma: 2024.04.02, Forrás: https://www.academia.edu/40140701/Gerfried_stocker_interview_ars_electronica_festival
7. Hermann Zoltán (2019): Olvasás/tér/kép, Az európai festészet hagyománya és a gyermekkönyv-illusztráció, (58.évf.) 1-2. sz. 139–147. old. Forrás: [Studia litteraria : irodalom- és kultúratudományi folyóirat](#)
8. Hessky Orsolya (2015): „Du gleichst dem Geist, den du begreifst” (Goethe: Faust I. 32. „Azzal vagy egy, kit megragadsz”) Az irodalmi illusztráció XIX. századi történetének egy fejezete: Faustillusztrációk, különös tekintettel Liezen-Mayer Sándor Faust-sorozatra, Doktori Disszertáció, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Budapest, 17.
9. Horniczky Anikó (2003): Comenius: Orbis pictus, In: „A hónap könyve” gyűjtemény, Somogyi-könyvtár, 2003.augusztus, Letöltés dátuma: 2024.04.01, Forrás: [Comenius: Orbis pictus \(sk-szeged.hu\)](#)
10. „Illustration et Illustres”, francia online szaklap, Letöltés dátuma: 2024.04.01, Forrás: <http://bibliophile.chez.com/definition.html#ilustr>

11. Kibédi Varga Áron (1998): „Szöveg és illusztráció: A „Kis Herceg” ürügyén. A műfajok multimedialitása”, in: Kibédi Varga Áron: *Szavak, világok: Esszék, tanulmányok*. Szerk. Csordás Dávid. Jelenkor, Pécs, 1998, 207.
12. Könyves Magazin, 2023. 05.24., Vámos Miklós interjú, Letöltés dátuma: 2023.12.15, Forrás: https://konyvesmagazin.hu/bookline_kids_gyerek/vamos_miklos_mesterseges_intelligencia_midjourney.html
13. Moholy-Nagy László (1979): *A festéktől a fényig*, Bukarest, Kriterion–Téka, 1979. 127.
14. Olvasóvá Nevelés, 2018.04.20. 18:42: Magyar Illusztrátorok Képi Világa : Békés Rozi "Ne legyen virtuóz és túl komplikált" – Interjú, , Letöltés dátuma: 2024.03.30, Forrás: <https://olvasovanevels.gportal.hu/gindex.php?pg=37027098&nid=6773424>
15. Olvasóvá Nevelés, 2018.05.12. 12:03: Magyar Illusztrátorok Képi Világa : Gyerekkönyv és az illusztráció, Letöltés dátuma: 2024.03.30, Forrás: <https://olvasovanevels.gportal.hu/gindex.php?pg=37027098&nid=6776296>
16. Olvasóvá Nevelés, 2017.02.14. 15:28: Magyar Illusztrátorok Képi Világa: Herbszt László , Fontos a narratíva – Interjú, Elekes Dóra , Letöltés dátuma: 2024.03.30, Forrás: <https://olvasovanevels.gportal.hu/gindex.php?pg=37027098&nid=6702387>
17. Prae.hu művészeti portál, 2013. 05. 06: A mesék vizuális Interpretációjáról, Letöltés dátuma: 2023.12.15, Forrás: https://www.prae.hu/article/6162-a-mesek-vizualis-interpretaciojarol/?fbclid=IwAR3q2VzUQkksHef5LLAIW1ZkFXtC3_OtCHcph-HJPyS2JTro-PXX0276vNB0
18. Rácz Johanna: Ablak-Zsiráf visszanevelés. Gyermekkönyvkiadók. – In: Manager Magazin. Letöltés dátuma: 2024.03.30, Forrás: <https://www.managemagazin.hu/>
19. Révész Emese (2017): Képvárzás. Illusztrált könyvek szerepe a gyermekkor egyes szakaszaiban. In: Mesebeszéd. A gyerek- és ifjúsági irodalom kézikönyve. Szerk.: Hansági Ágnes, Hermann Zoltán, Mészáros Márton, Szekeres Nikolett. Bp., FISZ, 2017, 419-428.
20. Révész Emese (2020): „Külső csínjának emelésére sem kímélem a költséget” – Heckenast Gusztáv illusztrált kiadványai. = Uő: Mentés másként – Könyvillusztráció tegnapról mára, Tempevölgy könyvek, 304
21. Révész Emese (2014): PIROSKA KIBERÁDIÁBAN. A kortárs gyermekkönyv-illusztráció új útjai, In: Műértő, 2014. január, 13
22. Révész Emese (2018): Szabad játéktér. Kortárs Magyar gyermekvers-illusztráció. Art Limes, 2018/6, 75-82.

23. The Miriam and Ira D. Wallach Division of Art, Prints and Photographs: Picture Collection, The New York Public Library. "Hansel and Gretel" *The New York Public Library Digital Collections*. 1890, Letöltés dátuma: 2023.12.15, Forrás: <https://digital-collections.nypl.org/items/6befefb8-ac81-8c40-e040-e00a180625c6>
24. Tevan Andor (1984): A könyv alakja megváltozik. Kódexek, láncoskönyvek, In: A könyv évezredes útja ,Gondolat Kiadó, III. Kiadás, 1984, 43-51. o. Letöltés dátuma: 2024. 03. 22, Forrás: [A könyv évezredes útja \(oszk.hu\)](https://www.oszk.hu/ku/konyv-1984-43-51)
25. Tüskés Anna (2014): Fametszet meseillusztrációk a Magyar Nemzeti Galéria Grafikai Gyűjteményében. In: A mese és kontextusai. VIII. Nemzetközi Tudományos Konferencia. Program és rezümékötet. Főszerk. Raffai Judit. Szabadka, Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, 2014, 132-142.
26. Uther, Hans-Jörg (1993): „Illustration”. In: Enzyklopädie des Märchens, 7. Kurt Ranke (ed.). Berlin–New York, Walter de Gruyter, 45–82. old.
27. Varga Emőke (2012): Az Illusztráció a teóriában, a kritikában, az oktatásban, L'Harmattan Kiadó, 2012, 9.old
28. Varga Emőke (2011): Az illusztrált könyv szöveg-kép viszonyainak kérdései az óvodapedagógus-képzésben. – In: Bencéné Fekete Andrea (szerk.) Lehetőségek és alternatívák a Kárpát-medencében: Módszertani tanulmányok, Kaposvár: Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, 2011, 567-577. old.

8. Mellékletek

1. Melléklet: *Meseillusztrációk változása a gyermekkönyvekben (Forrás: saját kérdőív, Google Űrlap használatával)*

Meseillusztrációk változása a gyermekkönyvekben

Kedves Kitöltő Szülők!

Mag Anna Lília vagyok, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Kaposvári Campusának végzős óvodapedagógus hallgatója.

Kutatásomat a szakdolgozatomhoz készítem, melynek témája a meseillusztrációk változása a gyermekkönyvekben. Kérdőívemmel arra keresem a választ, hogy szülőként miképpen vélekednek az illusztrációk fejlődéséről a mesekönyvek lapjain.

A kérdőív kitöltése anonim és önkéntes, körülbelül 10-15 percet vesz igénybe. A válaszok összesítve, kizárólag a kutatáshoz lesznek felhasználva!

Köszönöm szépen, hogy kitöltésükkel segítik szakdolgozatom munkáját!

1. Az Ön neme? **Soronként csak egy oválist jelöljön be.*

☐ Férfi

☐ Nő

2. Az Ön életkora? **Soronként csak egy oválist jelöljön be.*

☐ 20-30 év

☐ 31-40 év

☐ 41-50 év

☐ 51-60 év

☐ 60 év<

3. Gyermekének/ gyermekeinek száma ***

4. Gyermekének/ gyermekeinek életkora ** Soronként csak egy oválist jelöljön be.*

☐ 0-3 év

☐ 3-6 év

☐ 7-12 év

☐ 12-15 év

☐ 15+ év

5. További gyermek/ gyermekek életkora

6. Milyen gyakran olvas mesét gyermekének, esetleg nézegetnek közösen mesekönyveket? * Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Naponta mesélek vagy nézegetjük a képeket
- ☐ Hetente néhány alkalommal mesélek vagy nézegetjük a képeket
- ☐ Ritkán mesélek vagy nézegetjük a képeket
- ☐ Nem mesélek, de a könyvek gyakran előkerülnek, hogy a képeket nézze a gyermekem
- ☐ Egyáltalán nem

7. Ön egyedül vásárolja meg a gyermekének szánt könyvet, vagy vele együtt? * Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Legtöbbször egyedül szoktam választani
- ☐ Általában együtt választjuk ki
- ☐ Megvásárolom az(oka)t a könyveket, amiket a gyermekem választ

8. Leggyakrabban mi alapján választ/választanak könyvet? * Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- ☐ A borító
- ☐ A tartalom
- ☐ Ajánlás
- ☐ Népszerűség
- ☐ Egyéb:

9. Mennyire tartja fontosnak a könyvekben megjelenő illusztrációkat, a képi világ hangulatát? * Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Nagyon fontosnak tartom a mesekönyvekben megjelenő képi világot
- ☐ Számít a szöveg és a képi világ is
- ☐ Inkább a szöveg, a mese tartalma a fontos
- ☐ Egyáltalán nincs jelentősége az illusztrációknak, feleslegesek

10. Milyen jellegű illusztrációk keltik fel a figyelmét? * Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Inkább modern, kortárs alkotók munkái
- ☐ A régebbi stílusú alkotások, melyek nosztalgikusak az Ön számára
- ☐ Mindkettő
- ☐ Egyik sem
- ☐ Egyéb:

11. Hogyan fejezné be a mondatot? Egy jó mesekönyvben az illusztrációk... * *Válassza ki az összeset, amely érvényes.*

- ☐ Élénkek és színesek
- ☐ Visszafogott színekkel készülnek
- ☐ Nagyon akciódúsak, gazdagon ábrázoltak az egyes jelenetek
- ☐ Egyszerűek, kevés dolog van kiemelve, inkább csak utalásszerűek
- ☐ Kézzel készülnek
- ☐ Számítógéppel szerkesztettek
- ☐ A valóságtól gyakran elrugaszkodva, egyedien ábrázolják a figurákat
- ☐ Reális határon belül maradnak, igyekeznek reális képi világot megjeleníteni
- ☐ Egyéb:

Értékelje 1-5-s skálán, hogy mennyire ért egyet az állításokkal!

(1-egyáltalán nem ért egyet, 5-teljes mértékben egyetértek)

12. Úgy gondolom, hogy a sok képpel illusztrált mese fejlesztőbb hatású a

gyermek számára, mint a kép nélküli, csak felolvasott mese. * *Soronként csak egy oválist jelöljön be.*

1 2 3 4 5

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

13. Fontos, hogy egy illusztrátor hagyományos technikákkal, kézzel készítse el az illusztrációkat. * *Soronként csak egy oválist jelöljön be.*

1 2 3 4 5

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

14. Ragaszkodom a gyermekkoromból származó, egyszerű, de kifejező képi világgal rendelkező Könyvekhez. * *Soronként csak egy oválist jelöljön be.*

1 2 3 4 5

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

15. Jó, ha a gyermek azonos arányban találkozik kortárs alkotók munkáival és **régebbi stílusú képi világgal rendelkező könyvekkel.** **Soronként csak egy oválist jelöljön be.*

1 2 3 4 5

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

16. Támogatom, hogy a fejlődő technika által, informatikai eszközök segítségével készítsenek képeket a mesekönyvekbe, mert azok képi világa jobban felkelti a mai gyermekek figyelmét. **Soronként csak egy oválist jelöljön be.*

1 2 3 4 5

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

17. A mesekönyveknek hasonló stílusúnak kell lenniük, a televízióban látott mesék **képi világához.** **Soronként csak egy oválist jelöljön be.*

1 2 3 4 5

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

18. Szerintem a kortárs illusztrációk sokszor már nem a mesekönyv által megszólított korosztálynak valók. **Soronként csak egy oválist jelöljön be.*

1 2 3 4 5

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

19. A mesterséges intelligencia segítségével és a modern technológiával már egyre kevésbé van szükség emberi képzeletre a meseillusztrációk gyártásához. **Soronként csak egy oválist jelöljön be.*

1 2 3 4 5

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

20. Ön választana gyermekének olyan illusztrációjú mesekönyvet, amit nem ember tervezett, hanem a mesterséges intelligencia által készült? * Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Igen, hiszen erre halad a világ
- ☐ Nem, szükség van emberi képzeletre és a mögötte húzódó emberi érzésekre

Hasonlítsa össze a következő 3 meseillusztrációt:

1. illusztráció

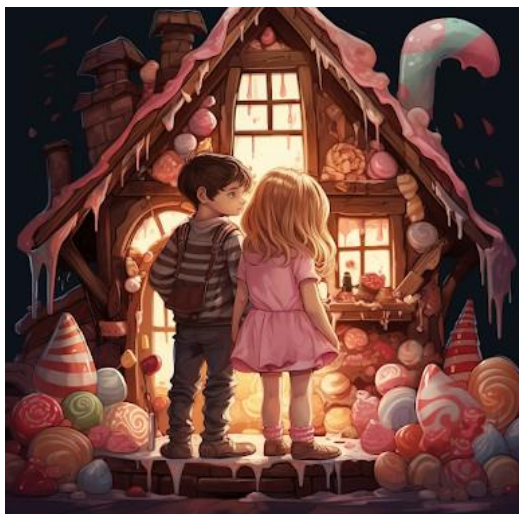
(Paul Meyerheim)

2.illusztráció
(Yoyo Books)

3.illusztráció
(Midjourney)

21. Ha a könyvesboltban ezt a három illusztrációjú változatot látná a Jancsi és Juliska című meséből, melyiket vásárolná meg a gyermeke számára? * Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Az 1. illusztrációt
- ☐ A 2. illusztrációt
- ☐ A 3. illusztrációt

22. Miért ezt a stílust választotta? * *Válassza ki az összeset, amely érvényes.*

- ☐ A színvilága miatt
- ☐ A modernsége miatt
- ☐ Részletes kidolgozottsága miatt
- ☐ Ezt tartottam gyermekem számára legmegfelelőbbnek
- ☐ Eredetisége miatt
- ☐ Ilyen stílusban képelem el én is a mesét
- ☐ Egyéb:

23. Melyik illusztráció tetszik Önnek a legjobban? * *Soronként csak egy oválist jelöljön be.*

- ☐ Az 1. illusztráció
- ☐ A 2. illusztráció
- ☐ A 3. illusztráció

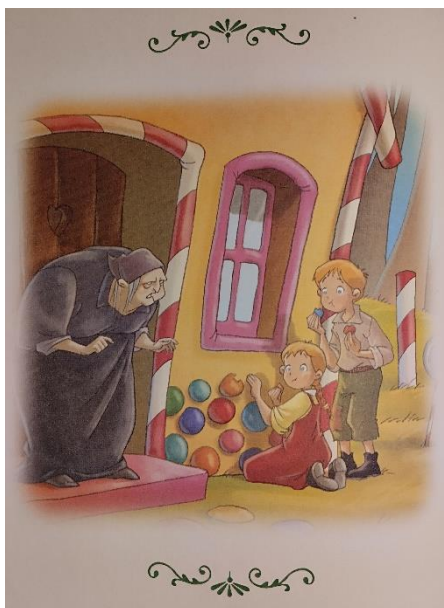
2. Melléklet: Több kezű, hibás kép (Forrás: saját kép a Midjourney szerver által készítve)

3. Melléklet: Régi stílusú illusztráció a Jancsi és Juliska meséről (Forrás: Paul Meyerheim, 1890, The Miriam and Ira D. Wallach Division of Art, Prints and Photographs: Picture Collection, The New York Public Library. "Hansel and Gretel" *The New York Public Library Digital Collections*. 1890, Letöltés dátuma: 2023.12.15, Forrás: <https://digitalcollections.nypl.org/items/6befefb8-ac81-8c40-e040-e00a180625c6>)

4. Melléklet: Kortárs Jancsi és Juliska illusztráció (Forrás: Grimm Tündérmesék, Yoyo Books Hungary, 2023, szkennelt kép)

5. Melléklet: *AI által generált Jancsi és Juliska (Forrás: saját kép a Midjourney szerver által készítve)*

9. Ábrajegyzék

6. *Ábra: Milyen gyakran olvas mesét gyermekének, esetleg nézegetnek közösen mesekönyveket? (Saját ábra)*
7. *Ábra: Ön egyedül vásárolja meg a gyermekének szánt könyvet, vagy vele együtt? (saját ábra)*
8. *Ábra: Mennyire tartja fontosnak a könyvekben megjelenő illusztrációkat, a képi világ hangulatát? (saját ábra)*
9. *Ábra: Hogyan fejezné be a mondatot? Egy jó mesekönyvben az illusztrációk... (saját táblázat)*
10. *Ábra: Ha a könyvesboltban ezt a három illusztrációjú változatot látná a Jancsi és Juliska című meséből, melyiket vásárolná meg a gyermeke számára? (saját ábra)*
11. *Ábra: Melyik illusztráció tetszik Önnek a legjobban? (saját ábra)*

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Mag Anna Lidia
A Hallgató Neptun kódja: RI9C62
A dolgozat címe: A meseillusztrációk változása a gyermekkönyvekben
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Neveléstudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Anyanyelvi és Gyermek kultúra Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítotam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év április hó 17 nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Mag Anna Lília (Neptun azonosítója: RI9C62) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: 2024 év április hó 17 nap

Farkas Beáta
belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.